ÖRGÜT ÜYESİ OLMAMAKLA BİRLİKTE ÖRGÜT ADINA SUÇ İŞLEME (TCK M. 220/6)*

Dr. Öğr. Üyesi İlhan BULUT**

ÖZET

5237 s. TCK m. 220/6 hükmü, örgüt üyesi olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen kişilerin sorumluluğunu düzenlemektedir. Bu hükme göre örgüt adına suç işleyen kişiler hem işledikleri suçtan hem de örgüt üyeliği suçundan cezalandırılacaklardır.

TCK m. 220/6 hükmü kapsamında sorumluluğun ortaya çıkabilmesi için silahlı bir örgütün varlığı, failin adına suç işlediği örgüte üye olmaması ve örgüt adına bir suç işlemesi gerekmektedir. Bu şartların her biri açısından doktrinde çeşitli tartışmalar bulunmaktadır. Bunların yanında TCK m. 220/6 hükmünün ceza hukukunun bazı temel ilkelerine aykırı olduğu yönünde ciddi eleştiriler bulunmaktadır. AİHM ve Anayasa Mahkemesi TCK m. 220/6 hükmünün uygulamasına ilişkin verdikleri kararlarda bu hükmün öngörülebilir olmadığı, ağır ve ölçüsüz sonuçlar ortaya çıkardığı ve ceza hukukunun temel ilkeleriyle çeliştiği sonucuna varmışlardır.

Bu çalışmada TCK m. 220/6 hükmünün teorik yapısı incelenmiş ve bu hükümle ilgili temel sorunlar ve çözüm önerileri ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: TCK m. 220/6, Örgüt Adına Suç İşleme, Suç Örgütü, Silahlı Örgütler, Örgüt Üyeliği.

* Hakemli araştırma makalesidir. Eserin dergimize geliş tarihi: 16/11/2022. İlk hakem raporu tarihi: 10/12/2023. İkinci hakem raporu tarihi: 11/01/2023.

** Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi, ibulut@ybu.edu.tr, yazarın ORCID belirleyicisi: 0000-0003-1246-7137.

COMMITTING AN OFFENSE ON BEHALF OF AN ORGANIZED CRIMINAL ORGANIZATION WITHOUT BEING A MEMBER OF THE ORGANIZATION (TPC ART. 220/6)

ABSTRACT

The provision of article 220/6 of the Turkish Penal Code (TPC) nr. 5237 regulates the responsibility of persons who commit an offence on behalf of an organized criminal group without being a member of that group. According to this provision, persons who commit offences on behalf of the organization shall be punished both for the offence they committed and for the offence of membership in the criminal organization.

To be liable for TPC art. 220/6; there must be an armed criminal organization, the perpetrator must commit an offence on behalf of this criminal organization, and there should be no membership bond between the perpetrator and the organization. There are various discussions in the criminal law doctrine for each of these conditions.

In addition, there are serious criticisms regarding the provision of TPC art. 220/6 that it is contrary to some basic principles of criminal law.

In their decisions on implementing this provision, the ECtHR and the Constitutional Court have concluded that TPC art. 220/6 is not foreseeable and produces severe and excessive consequences.

In this study, the theoretical structure of TPC art. 220/6 was examined and the fundamental problems and solution proposals related to this provision were discussed.

Key Words: TPC art. 220/6, Committing an Offense on Behalf of an Organızed Criminal Organization, Criminal Organizations, Armed Organizations, Membership of Criminal Organizations.

GİRİŞ

5237 s. TCK m. 220/6'da düzenlenen örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme suçu hem doktrinde hem de mahkeme

kararlarında pek çok tartışmanın konusunu oluşturmaktadır. 765 s. TCK'da yer almayan ve ilk defa 5237 s. TCK'da kendine yer bulan bu düzenleme sonraki süreçte çeşitli değişikliklere uğramıştır[1].

Ceza sorumluluğunun şahsiliği, fiilin ağırlığı ile orantılı ceza ilkesi gibi çeşitli ceza hukuku ilkeleri bakımından eleştirilere konu olan bu hükmün uygulamada da kapsamı, tespiti ve cezalandırılması noktasında önemli sorunlar bulunmaktadır. Anayasa Mahkemesi (AYM) ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) bu hükme ilişkin yaptıkları tespit ve eleştiriler bu anlamda özel önem arz etmektedir.

Literatürde örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme konusunu başlı başına ele alan kapsamlı ve güncel bir çalışma bulunmamakta, bu suç türü genel olarak "*suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu*" (TCK m. 220) kapsamında bir başlık olarak incelenmektedir. Örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme ile ilgili literatüre kapsamlı, sistematik ve güncel bir katkı yapmayı hedefleyen çalışmamızda bu hükmün niteliği, kapsamı, şartları ve tartışmalı noktaları doktrindeki görüşler ve mahkeme içtihatları bağlamında incelenecektir.

I. Örgüt Üyesi Olmamakla Birlikte Örgüt Adına Suç İşleme Suçunun Mevzuattaki Yeri ve Niteliği

İncelememizin konusu olan bu suç TCK m. 220/6'da "*Örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen kişi, ayrıca örgüte üye olmak suçundan da cezalandırılır. Örgüte üye olmak suçundan dolayı verilecek ceza yarısına kadar indirilebilir. Bu fıkra hükmü sadece silahlı örgütler hakkında uygulanır.*" şeklinde düzenlenmiştir. TCK m. 220/6'nın ilk halinde ise "*Örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen kişi, ayrıca örgüte üye olmak suçundan dolayı cezalandırılır.*" şeklinde düzenlendiğini görmekteyiz. Kapsam olarak daha geniş, cezalandırma bakımından daha ağır nitelikte olan maddenin ilk halinde daha sonra fail lehine iki düzenleme yapılmıştır. İlk olarak

1 765 s. Kanun döneminde örgüt adına suç işleyen kişilerin örgüt üyesi olarak kabul edilmesi ve bu şekilde cezalandırılması görüşü ileri sürülmüşse de kanunda böyle bir düzenlemenin olmaması nedeniyle bu görüş kabul görmemiştir. Dursun, İsmail, Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu (TCK m. 220) (Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), 2008, s. 222.

6352 s. Kanun m. 85 ile "*Örgüte üye olmak suçundan dolayı verilecek ceza yarısına kadar indirilebilir.*" cümlesi eklenmiş, 6459 s. Kanun m. 11 ile getirilen ve bu fıkranın sadece "*silahlı örgütler*" hakkında uygulanacağını belirten hükümle de maddenin kapsamı daraltılmıştır.

Bu konudaki bir diğer önemli düzenleme 3713 s. Terörle Mücadele Kanunu'nda (TMK) yer almaktadır. 3713 s. TMK m. 2'de "*Terör örgütüne mensup olmasa dahi örgüt adına suç işleyenler de terör suçlusu sayılır*" düzenlemesine yer verilmiştir. 2012 yılında 6352 sayılı Kanun m. 74 ile bu fıkrada yer alan "*ve örgüt mensupları gibi cezalandırılırlar*" ibaresi madde metninden çıkarılmıştır. 2013 yılında 6459 s. Kanun m. 8 ile 3713 s. TMK m. 7'ye dördüncü fıkra eklenmiş ve TMK m. 7/2'de düzenlenen; terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına işlenen terör örgütü propagandası yapma suçu, TMK m. 6/2'de düzenlenen terör örgütlerinin bildiri veya açıklamalarını basma veya yayma suçu[2] ve 2911 s. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu m. 28/1'de düzenlenen kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılma suçunu işleyenler hakkında TCK m. 220/6 kapsamında ayrıca örgüt üyeliğinden ceza verilmeyeceği düzenlenmiştir. Bu şekilde TCK m. 220/6'nın sıklıkla uygulandığı bazı suç türleri bu kapsamdan çıkarılmış bulunmaktadır.

Örgüt adına suç işleyen kişinin örgüt üyesi olarak sorumlu tutulması (5237 s. TCK m. 220/6) hükmü 765 s. TCK'da yer almamaktaydı. Fransız, İtalyan ve Alman Ceza Kanunlarında da benzer bir hükme rastlanmamaktadır[3]. Bu hükmün konuluş amacına ve niteliğine ilişkin doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır. Bu doğrultuda TCK m. 220/6

2 TCK m. 7/2'de düzenlenen terör örgütünün propagandasını yapma ile TMK m. 6/2'de düzenlenen terör örgütlerinin bildiri veya açıklamalarını basma veya yayma suçlarının düzenlemelerinde mükerrerlik ve çelişki bulunduğu, dolayısıyla TMK m. 6/2'ye aslında gerek olmadığı ve yürürlükten kaldırılması gerektiği konusunda bkz. Özgenç, İzzet, "Terörizmin ve Terör Örgütünün Propagandası Suçu ve Ceza Hukuku Sorumluluğu", Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 25, Sayı 2, 2021, s. 373-431, s. 398-399.

3 Sarıtaş, Erkan, Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçları (TCK m. 220 - 221), İstanbul, 2018, s. 540. Alman Ceza Kanunu m. 129 suç örgütlerinin, m. 129a maddesi terör örgütlerinin teşekkülünü düzenlemektedir. Alman Ceza Kanunu m. 129'da suç örgütünü kurma, üye olma, üye ve destekçi kazandırma ve destekleme fiilleri sayılmaktadır. Tulay, Muhammed Emre, Kriminelle Vereinigungen im Deutschen Strafrecht im Vergleich zum Türkischen Strafrecht unter Besonderer Berücksichtigung der Beteiligungsdogmatik, Felix-Verlag, 2017, s. s. 12 vd.

hükmü ile ilgili; kişilerin bir örgütün sahip olduğu güçten faydalanarak daha kolay suç işlemeleri[4], örgüt adına suç işleyenlerin örgüt üyesi olarak cezalandırılması sayesinde kamu barışını bozan suçlar ile daha etkin bir mücadeleyi sağlayacağı[5], örgüt adına suç işlenmesinin kanun koyucu tarafından örgüt üyeliğinin tipik hareketlerine eşdeğer sayıldığı[6], örgüt üyesi olmadığı halde örgüt adına suç işleyen kişinin bir suç örgütünün işlemeyi hedeflediği suçlara tek yanlı olarak bir nevi iştirak ettiği[7], örgüt adına suç işleyen kişinin, istesin veya istemesin adına suç işlediği örgüte katıldığı[8], örgüt adına suç işleyen kişinin o örgütü fiilen benimsendiği ve üyelik statüsünü kazandığı[9] şeklinde görüşler bulunmaktadır. Yargıtay TCK m. 220/6 hükmü ile kanun koyucunun amacının*, "örgütün organik yapısına katılmayan dışarıdan kişilerin, her ne şekilde olursa olsun, örgütün hayatta kalmasına veya güçlenmesine katkı sağlayacak biçimde örgüt adına suç işlemesini önlemek olduğu*[10]" görüşündedir.

TCK m. 220/6'nın madde gerekçesi "*Örgüte hâkim olan hiyerarşik ilişki içinde olmamakla beraber, örgüt adına suç işleyen kimsenin örgüt üyesi olarak kabul edilmesi ve bu nedenle de sorumlu tutulması gerekir.*" ifadesinden ibaret olup bu hükmün niteliği, amacı veya düzenlenme nedeni ile ilgili herhangi bir izahat getirmemektedir.

Küreselleşme ile birlikte örgütlü suçların dünyada yaygınlaşma eğiliminde olması ve Türkiye dâhil dünyadaki pek çok ülkede kamu barışını ve sosyal huzuru ciddi ölçüde tehdit etmesi, bu suçlar ile mücadele için gerek diğer ülkelerde gerek Türkiye'de başta mevzuat alanı olmak üzere yeni yaklaşımların benimsenmesine neden olmuştur. Suçun önlenmesi için kişileri korkutma düşüncesi de bu

4 Donay, Süheyl, Türk Ceza Kanunu Şerhi, İstanbul, 2007, s. 319.

5 Yenidünya, Caner/İçer, Zafer, Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma (TCK m. 220, 221), İstanbul, 2014, s. 47.

6 Parlar, Ali/Hatipoğlu, Muzaffer, Türk Ceza Kanunu Yorumu, Cilt 3, 2. Baskı, Ankara, 2008, s. 3250.

7 Kavlak, Cihan, Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu, 3. Baskı, Ankara, 2017, s. 406; Soyaslan, Doğan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, 11. Baskı, Ankara, 2016, s. 544; Tulay, Kriminelle Vereinigungen, s. 33.

8 Hafızoğulları, Zeki/Muharrem, Özen, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Topluma Karşı Suçlar, 3. Baskı, Ankara, 2017, s. 278.

9 Malkoç, İsmail, Açıklamalı Türk Ceza Kanunu (Madde 150-241), 3. Cilt, Ankara, 2013, s. 3630.

10 Y. 3. CD E. 2021/589, K. 2021/9716, T. 25.10.2021.

yeni yaklaşımların yansımalarından biridir[11]. Kanaatimizce 220/6 hükmü de örgütlü suçlar ile mücadelede ortaya çıkan bu yeni yaklaşımın bir ürünüdür. Caydırıcılık ve korkutma boyutu ön plana çıkan TCK m. 220/6 hükmü hem dayanak suçtan hem de örgüt üyeliği suçundan sorumluluk esasını getirerek, örgüt üyesi olmayan kişilerin suç örgütleri adına hareket etmesini engellemeyi amaçlamaktadır.

II. TCK m. 220/6 Kapsamında Sorumluluğun Esasları

TCK m. 220/6 hükmü cezai sorumluluk alanını genişleten istisnai bir düzenleme niteliğindedir. Bu hüküm silahlı örgüt üyesi olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen bir kişinin "*ayrıca"* örgüt üyeliğinden cezalandırılacağını öngörmektedir. Dolayısıyla bu maddenin uygulanabilmesi için önce bir suçun (dayanak suç) işlenmiş olması gerekmektedir. TCK m. 220/6'da belirtilen diğer şartların varlığı halinde işlenen bu suçun yanında ayrıca örgüt üyeliğinden cezalandırma yoluna gidilecektir.

Ceza hukuku literatüründe bir suç tipinin incelenmesi genel olarak suçun unsurlarını ve özel görünüş biçimlerini esas alan bir sistematik çerçevesinde yapılmaktadır. Fakat bağımsız bir suç tipi olmayan, belli şartların varlığı halinde cezai sorumluluğun genişletileceğini ifade eden "*sui generis*" bir düzenleme olarak TCK m. 220/6 hükmü kendi yapısına uygun şekilde incelenmelidir. Nitekim bu hüküm doktrinde de klasik bir suç tipi olarak ele alınmamakta, özel, ayırıcı ve tartışmalı yönleri ile sınırlı olarak incelenmektedir[12].

Bu çerçevede TCK m. 220/6 kapsamında sorumluluğun ortaya çıkma şartları; silahlı bir örgütün varlığı, fail ile adına suç işlediği örgüt arasında "*üyelik*" bağının olmaması ve failin üyesi olmadığı bu

11 Avcı, Mustafa, "Yeni Yasal Düzenlemelere Göre Örgütlü Suç Kavramı", Hukuk ve Adalet, Eleştirel Hukuk Dergisi, Cilt 5, Sayı 5, 2005, s. 348-374, s. 349.

12 Bu yönde bkz. Soyaslan, s. 539; Özgenç, İzzet, Suç Örgütleri, 14. Bası, Ankara, 2022, s. 29; Tozman, Önder, Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu, Ankara, 2015, s. 297; Zengin, Mehmet, Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçlarının Normatif ve Olgusal Temelleri, Ankara, s. 101; Yenidünya/İçer, s. 46; Şen, Ersan/Eryıldız, H. Sefa, Suç Örgütü, Ankara, 2022, s. 271; Turinay, Faruk Yasin, Ceza Hukukunda Terör Amaçlı Örgütlenme Suçu, Ankara, 2019, s. 292; Bodur, Nurullah/Özkul, Eshat, Terör Örgütü ve Terör Suçları, Ankara, 2022, s. 129. TCK m. 220/6'da bağımsız bir suç tipinin düzenlenmiş olduğu görüşü için bkz. Sarıtaş, s. 538.

örgüt adına bir suç işlemesi olarak ifade edilebilir[13]. Yargıtay'ın istikrar kazanan uygulaması da bu yöndedir[14]. TCK m. 220/6 kapsamında sorumluluğun ortaya çıkması için bu üç şartın varlığı gerekmektedir. Aşağıda da bu şartlar ayrıntılı olarak incelenecektir.

A. Silahlı Örgütün Varlığı

TCK m. 220/6 kapsamında sorumluluğun doğması için varlığı aranan ilk şart, adına suç işlenecek bir suç örgütünün varlığıdır. Öncelikle örgüt kavramı sözlük anlamı ile "*ortak bir amacı veya işi gerçekleştirmek için bir araya gelmiş kurumların veya kişilerin oluşturduğu birlik, teşekkül, teşkilat*[15]" olarak tanımlanmaktadır. Suç örgütü kavramı üzerinde ise ortak bir tanım bulunmamakla birlikte en yalın ve kapsayıcı haliyle; kanunda suç olarak tanımlanan fiilleri işlemek amacıyla kurulmuş, farklı yapı, amaç ve çeşitleri olan organizasyonlar olarak tanımlanmaktadır[16]. Tanımların yer aldığı TCK m. 6'da örgüt tanımına yer verilmemiş, onun yerine "*örgüt mensubu suçlu*" tanımı yapılmıştır. Örgüt adına suç işleyen kişilerin de örgüt

13 Şen, Ersan/Eryıldız, H. Sefa, Suç Örgütü, Ankara, 2022, s. 275; Sarıtaş, s. 539.

14 "*TCK'nın 220/6. maddede düzenlenen suçta örgüt üyesi olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen kişinin örgüt üyesi gibi cezalandırılabilmesi için;*
a) Öncelikle bir örgütün bulunduğu tespit edilmelidir.
b) Kişinin örgüt üyesi olmadığı belirlendikten sonra örgütün talimatı ve bilgisi dahilinde suç teşkil eden bir eylemi gerçekleştirmelidir.
c) Örgütün genel çağrısı, örgüte ait yayın organlarının yayınları ve çağrıları ile somutlaşmış olduğunda, bu çağrının belirli bir kişiye yapılmış olmasına gerek bulunmamaktadır." Y. 3 CD. E. 2021/589, K. 2021/9716, T. 25.10.2021. Aynı yönde; Y 16. CD E.2019/1239, K.2019/5928, T.14.10.2019; Y. 16 CD, E. 2019/9535, K. 2021/880, T. 04.02.2021; Y. CGK E. 2007/9-282, K. 2008/44, T. 4.3.2008; Kararda "*c*" bendinde yer verilen ifade bir temel şart niteliğinde olmayıp, uygulamada sıkça karşılaşılan ve örgütün genel çağrısı ile düzenlenen gösteri ve yürüyüşlerde örgüt adına işlenen suçlara ilişkin bir açıklama niteliğindedir.

15 TDK, "Güncel Türkçe Sözlük", <https://sozluk.gov.tr/> (Son Erişim tarihi: 4.9.2022).

16 Özgenç, s. 14. Organize suç, örgütlü suç vb. kavramlar ile ilgili tartışmalar için bkz. Kavlak, s. 27. Suç örgütleri amaç, organizasyon ve işleyiş biçimi olarak farklı türlerde ortaya çıkabilmektedir. Suç örgütlerine ilişkin yapılan genel bir tasnife göre suç örgütleri; basit yapıda (genel amaçlı), gelişmiş veya mafyatik yapıda ve terör örgütleri olarak üç gruba ayrılmaktadır. Turinay, s. 52. Terör örgütü ve çıkar amaçlı suç örgütünü ayıran en önemli özellik saiktir. Terör suçlarında siyasi saik hep ön plandadır. Çıkar amaçlı suç örgütlerinde ise ekonomik kazanım elde etme temel saiktir. Terör örgütlerinin bazen ekonomik amaçlı faaliyetlerde bulunması veya çıkar amaçlı suç örgütlerinin siyasileri veya siyaseti etkileyen faaliyetlerinin bulunması, bu örgütlerin temel saiki aynı kaldığı sürece örgütün niteliğini değiştirmeyecektir. Avcı, s. 360. Bir suç örgütünün terör örgütü olarak nitelendirilmesi, cezaların arttırılması, soruşturma ve kovuşturma sürecindeki farklılıklar ve özel infaz usulleri gibi pek çok alanda farklılıklar oluşturmaktadır. Zafer, Hamide, "Terörün Tanımı ve Yapısal Özellikleri", Hukuk ve Adalet, Eleştirel Hukuk Dergisi, Cilt 4, Sayı 10, 2007, s. 21-33, s. 21.

mensubu suç işleyen kişi sayıldığı bu tanım yerine örgüt tanımına yer verilmesi daha doğru olacaktır[17] .

TCK m. 220/1'e göre suç örgütünün varlığı için örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olması ve üye sayısının en az üç kişi olması gerekmektedir. Suç örgütünün varlığı için bu şartlara ek olarak doktrinde örgüt mensuplarının belirsiz sayıda suç işlemek amacıyla bir araya gelmiş olması, aralarında gevşek de olsa hiyerarşik bir ilişkinin varlığı ve süreklilik arz etmesi kriterleri aranmaktadır[18]. Kişinin dayanak suçu daha kuruluş aşamasında olan bir oluşum adına işlemesi halinde sonradan bu oluşum suç örgütü vasfını kazansa dahi örgüt adına suç işlenmiş olduğu kabul edilemeyecektir. Dolayısıyla TCK m. 220/6'nın uygulanması için öncelikle bütün unsurlarıyla teşekkül etmiş bir suç örgütün bulunması gerekmektedir[19].

Bir oluşumun suç örgütü olduğunu tespit ve tayin edecek merci yargılama makamlarıdır. Yargılama makamları elde ettiği bütün bilgi ve delilleri değerlendirmek suretiyle bir oluşumun suç örgütü olduğuna karar verecektir. Bu karar verilirken yukarıda belirtilen unsurların varlığının göz önüne alınması ve somut olaydaki oluşumun kuruluş, örgütsel yapı ve amaç suçlarının belirlenmesi ve örgütsel oluşumun bu amaç suçları gerçekleştirmek için elverişli olup olmadığının tespit edilmesi gerekmektedir[20].

---

17 Bu görüş ve diğer eleştiriler için bkz. Donay, s. 317.

18 Tezcan, Durmuş/Erdem, Mustafa Ruhan/Önok, R. Murat, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, 19. Baskı, Ankara, 2021, s. 1082-1083; Özgenç, Suç Örgütleri, s. 16-17; Donay, s. 318; Soyaslan, s. 539.

19 Sarıtaş, s. 547.

20 İnce, Kadri, "Türk Ceza Hukuku'nda Örgütlü Suçluluk ve Silahlı Terör Örgütü", Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 15, Sayı 1, 2020, s. 241-270, s. 254. *"Bir suç örgütü, baştan itibaren suç işlemek üzere kurulmuş illegal bir yapı olabileceği gibi, legal olarak faaliyet göstermekte olan bir sivil toplum örgütünün sonradan bir suç örgütüne, hatta terör örgütüne dönüşmesi de mümkündür. Bu kapsamda önceden var olan ancak hakkında karar verilmediği için kamuoyu tarafından varlığı bilinmeyen örgütün hukuki varlık kazanması mahkemeler tarafından verilecek karara bağlı ise de örgütün kurucusu, yöneticileri ya da üyeleri; kuruluş tarihinden veya meşru amaçlarla kurulup daha sonra suç örgütüne dönüştüğü andan itibaren ceza hukuku bakımından sorumlu olacaklardır. "* Y. CGK E. 2017/956, K. 2017/370, T. 26.09.2017; "*Suç örgütünün varlığının ispatı tartışmalı konudur. TCK.nun 220/1.maddesi suç örgütünün varlığı için aranan amaç suçlar ve elverişli vasıtaların tesbiti yönünden yargılamanın geniş yapılacağı ileri sürülebilir. Suç örgütünün hiyerarşik yapısını çözmek ise hiyerarşik yapılanmayı gösteren emir komuta zinciri ile astlık-üstlük ilişkisinin bunun yanında suç işleme ilişkisinin devamlılığının ve bu konudaki kararlılığının anlaşılması yeterlidir.*

TCK m. 220 kapsamındaki suç örgütlerinin silahlı olması zorunlu değildir. Fakat örgütün silahlı olması TCK m. 220/3'te nitelikli hal olarak kabul edilmiştir. TCK m. 220 genel ve tamamlayıcı bir suç türü niteliğindedir. Amaç suç olarak devletin güvenliğine karşı suçlar ile anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçları işlemek için kurulan silahlı örgütlere ilişkin TCK m. 314'te düzenlenen "*silahlı örgüt*" suçu özel bir örgüt suçu niteliğindedir[21]. Nitekim TCK m. 314/3 hükmü TCK m. 220'ye atıf yaparak örgüt kurma suçuna ilişkin diğer hükümlerin bu suç açısından aynen uygulanacağını belirtmiştir. Bu doğrultuda TCK m. 220/6 hükmü aynı zamanda TCK m. 314 kapsamındaki silahlı terör örgütleri hakkında da uygulanabilecektir[22]. Uygulamaya bakıldığında da TCK m. 220/6 hükmünün daha çok silahlı terör örgütleri adına işlendiği iddia edilen fiillere uygulandığı görülmektedir.

TCK m. 220/3'te örgütün silahlı olması halinde TCK m. 220/1 (suç örgütü kurma veya yönetme) ve TCK m. 220/2'de (suç örgü-

---

Bir suç örgütünün varlığı için hiyerarşik yapılanmanın amaç suçları işlemede devamlılığını gösteren somut deliller örneğin emir-komuta zincirini ortaya koyan temel yapılanma, buna ilişkin şüpheli sanık ve tanık beyanları ve/veya telefon, ortam dinleme kanıtları ile teknik araçlarla tespit edilen verilere ve net bulgulara ulaşılmalıdır. Yalnız yasal düzenlemelerin tekrar ve yorumu ile suç örgütü varlığı kabul edilemez.

Birkaç kişinin telefon konuşmalarında lakap, üstü kapalı ve/veya yüz yüze konuşma ve buluşma konuşmaları tek başına hiyerarşik yapıyı ortaya koymaz, çünkü suç örgütü basit bir yapılanma değildir.

Örgüt şemaları sadece iletişim tespit bilgileri, kimi ne kadar süre ve sıklıkla aradığı da yapılanmadaki hiyerarşik olguyu göstermez, bu bir şüphe ise kamu davası başlangıcına etkin olabilir. Ancak başlı başına örgütü göstermez. Mahkumiyet/suçsuzluk karnesi ve suç örgütü ile ilgili ispat yükü terse döner." Y. 6. CD E. 2014/4531, K. 2015/46343, T. 23.12.2015; *"Bu hukuksal olgular ışığında somut olay irdelendiğinde, örgüt oluşturmak için sanıkların sayısı yeterli ise de, sanıkların hepsinin birbirini tanımaması, sanıklar arasında emir ve komuta zincirinin bulunmaması ile hiyerarşik bir ilişkinin tespit edilememesi, sanıkların, örgüt mensupları üzerinde hakimiyet teşkil eden, örgütten ayrılamama ve örgütün istediği şekilde hareket etme ve yaşama zorunluluğunu sağlayan organik ve hiyerarşik bir ilişki içerisinde, suç işlemek amacıyla devamlılık arz eder şekilde fiilen bir araya gelerek amaçlanan suçları tam bir işbirliği ve eylem paylaşımı anlayışı çerçevesinde süreklilik ve devamlılık gösterecek şekilde işlediklerini gösterir delillerin bulunmaması nedeniyle ve sanıkların suç işlemek için örgüt kurdukları ve üye oldukları-na ilişkin cezalandırılmalarını gerektirir mahkumiyete yeterli delil bulunmadığı anlaşılmakla, unsurları itibariyle oluşmayan suç işlemek için örgüt kurmak ve kurulan örgüte üye olmak suçları nedeniyle 5271 sayılı CMK'nın 223/2-a,emaddeleri gereğince sanıkların beraatlerine karar verilmesi gerektiği gözetilmeden yazılı şekilde mahkumiyet hükümleri kurulması, (…)."* Y. 15. CD E.2015/14624, K.2018/7918, T.13.11.2018.

21 Evik, Vesile Sonay, "Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi , Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan, Cilt 19, Sayı 2, 2013, s. 667-697, s. 675.

22 Turinay, s. 246; Evik, Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu, s. 691.

tüne üyelik) düzenlenen suçların cezasının arttırılacağı belirtilmiştir.

Silah kavramı TCK m. 6/1-f 'de "*1. ateşli silahlar, 2. patlayıcı maddeler, 3. saldırı ve savunmada kullanılmak üzere yapılmış her türlü kesici, delici veya bereleyici alet, 4. saldırı ve savunma amacıyla yapılmış olmasa bile fiilen saldırı ve savunmada kullanılmaya elverişli diğer şeyler, 5. yakıcı, aşındırıcı, yaralayıcı, boğucu, zehirleyici, sürekli hastalığa yol açıcı nükleer, radyoaktif, kimyasal, biyolojik maddeler*" şeklinde tanımlanmıştır. Silahın bir suçun kurucu unsuru veya nitelikli hali olduğu durumlarda TCK m. 6/1-f dışında ayrıca 6136 s. Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun da göz önüne alınacaktır[23].

Bir örgütün ne zaman silahlı örgüt sayılacağı, silahlı örgüt olarak kabul edilebilmesi için gereken silahların miktar, tür ve niteliklerinin nasıl olacağı konusunda kanunda açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Buna karşılık suç örgütünün silahlı örgüt olarak kabulü için sahip olduğu silahların miktar ve niteliğinin o örgütün amaç suçlarını işlemeye elverişli olması gerekmektedir. TCK m. 6/1-f'deki tanım çok geniş olduğundan her suç örgütü açısından mevcut silahların amaçlanan suçları işlemeye elverişli olup olmadığının ayrıca incelenmesi gerekmektedir[24]. Örneğin, kurusıkı silah anayasal düzeni değiştirme suçu açısından elverişli olmamakla birlikte, banka soygunu veya tehdit gibi suçlar için elverişli niteliktedir. Bunun takdirini her somut olayda mahkeme yapacaktır[25].

Silahlı örgütlerde silahın her zaman fiilen kullanılması gerekmemekte, kullanma hazır bir şekilde elde bulundurulması yeterli olmaktadır. Örgüt üyelerinin bulundurdukları silahların kişisel amaçlar ile bulundurması halinde örgütün silahlı örgüt olduğu kabul edilemeyecektir[26]. Silahlı suç örgütünde herkesin silahlı olması gerekmemektedir. Bu doğrultuda silahlı örgüt suçunu düzenleyen TCK m. 314

23 Malkoç, s. 3629.

24 Evik, Vesile Sonay, "Silahlı Örgütlenme Suçu", Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Sayı 1, 2006, s. 101-133, s. 117; Kavlak, s. 424; Eren, Ceren Sedef, İfade Özgürlüğü Bağlamında Terör Örgütü Üyeliği Suçu, Ankara, 2020, s. 106.

25 Tozman, s. 365; Malkoç, s. 3626.

26 Parlar/Hatipoğlu, s. 3250.

gerekçesinde örgütün bütün mensuplarının silahlı olmalarının gerekmediği, hedeflenen suçların işlenmesini sağlayabilecek derecede olmak üzere bazı üyelerin silahlı olmalarının suçun oluşması için yeterli olduğu ifade edilmiştir. Her hâlde silâh sayısının suçun oluşması bakımından yeterli olup olmadığının takdiri de hâkime aittir[27].

Son olarak nitelik ve miktar açısından örgütün amaçlarını gerçekleştirmeye elverişli silahlar bulunmamasına rağmen bazı örgüt üyelerinin suç işlerken silah kullanmış olması o örgütü silahlı örgüt haline getirmez. Silahlı örgüt değerlendirmesi müstakil olarak silah taşıyan bazı örgüt üyeleri açısından değil bütün örgüt açısından yapılacak bir elverişlilik değerlendirmesini gerektirmektedir[28].

B. Adına Suç İşlenen Örgüt ile Üyelik Bağının Olmaması

TCK m. 220/6 hükmünden dolayı sorumluluğun doğabilmesi için dayanak suçun failinin adına suç işlediği örgüte üye olmaması gerekmektedir. Failin örgüte üye olması halinde TCK m. 220/6 hükümleri yerine örgüt üyeliği (TCK m. 220/2) çerçevesinde cezalandırılması gerekecektir.

TCK m. 220/6'ya göre fail ayrıca örgüt üyeliğinden dolayı cezalandırılmakla birlikte örgüt üyeliğinden verilecek ceza yarısına kadar indirilebilecektir. TCK m. 220/6'nın ilk halinde bu indirim imkânı bulunmadığı için uygulamada bu ayrımın büyük bir ehemmiyeti bulunmamaktaydı. Fakat TCK m. 220/6'da yapılan değişiklikle getirilen indirim imkânı artık failin örgüt üyesi olup olmadığının tespitini oldukça önemli hale getirmiştir. Dolayısıyla örgüt üyeliğinin şartlarının neler olduğunun incelenmesi gerekmektedir.

Örgüt üyesi, örgütün kurucu veya yöneticisi olmayan, örgütün amaçlarını bilerek ve bu amaçları benimseyerek hiyerarşik yapıya dâhil olan, iradesini örgütün iradesine terk ederek kendisine verilecek

27 Evik, Silahlı Örgütlenme Suçu, s.118; Kavlak, s. 425; Parlar/Hatipoğlu, s. 3250. Bir örgütün "*silahlı örgüt*" olup olmadığının tespiti için Emniyet Genel Müdürlüğü'nden bilgi alınmalı, örgütün tüzük veya programı dosyaya konularak incelenmeli, örgüt elemanlarının silahlı eylemlerinin olup olmadığı araştırılmalı ve bütün bu bilgiler çerçevesinde bir neticeye varılmalıdır. Bodur/Özkul, s. 93.

28 Tozman, s. 366-367.

görevleri yerine getirmeye hazır kişidir[29]. Örgüt üyesinin örgüte maddi veya manevi olarak katkıda bulunması gerekmektedir[30]. Örgüt üyeliği için kişinin örgüte bilerek ve isteyerek katılması ve iradesinin örgütsel yapıya katılma yönünde olması gerekmektedir. Kişilerin sempati düzeyini aşmayacak şekilde örgütün amaç ve ideolojisini benimsemesi, bu doğrultuda örgüt yayınlarını okuması ve bulundurması örgüt üyeliğinin varlığı için yeterli değildir[31]. Hatta Yargıtay kişinin sempati duyduğu örgüte üye olmak için bazı hareket ve girişimlerde bulunmasını da üyelik için yeterli bulmamaktadır[32]. Örgüt üyeliği için örgütün faaliyetleri kapsamında bir suçun işlenmesi gerekli değildir. Örgüt üyesinin örgüt için aynı zamanda suç işlemesi durumunda gerçek içtima kuralları çerçevesinde cezalandırma yapılacaktır (TCK m. 220/4)[33].

---

29 Soyaslan, s. 543; Yenidünya/İçer, s. 37; Boz, Burak, "Türk Ceza Hukukunda Terör Örgütü Ve Terör Örgütüne Üye Olma Suçu", Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 2, Sayı 1, 2020, 131-186, s. 157.

30 Sarıtaş, s. 474. Tek başına manevi katkının örgüt üyeliği için yetip yetmeyeceği ile ilgili tartışma bulunmaktadır. Herhangi bir maddi eylem ve katkıda bulunmadan sadece örgütün emrine amade olmanın da örgütü güçlendirdiği ve manevi katkının da yeterli olduğu görüşüne karşın, manevi katkıyı yeterli görmeyen, örgüt üyeliği için fonksiyonel somut bir katkı ile norm tarafından korunan hukuki değerin ihlal edilmesi gerektiğini ileri süren bir görüş de bulunmaktadır. Bu görüşler ve tartışmalar için bkz. Evik, Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu,s. 684. Örgüte tek taraflı katılımı mümkün kabul eden yazarlardan Dursun, bir kişinin sadece manevi katkıyla örgüt üyesi sayılabilmesi için örgütün manevi katkıdan haberdar olması gerektiğini belirtmektedir. Dursun, s. 212. Örgüte tek taraflı katılımı kabul etmeyen görüş için ise tabiatı gereği böyle bir sorun ortaya çıkmayacaktır. Yargıtay da örgüt üyesinin örgüte katkısını maddi katkılar ile sınırlamamakta, manevi katkının da mümkün olduğunu kabul etmektedir. Bkz. "*Örgüte katılanın örgüte bir katkı sağlaması gerekir. Bu katkının maddi olması ise şart değildir. Kişinin verilen görevleri yerine getirmeye hazır olması da örgütü güçlendiren bir durumdur. Bu kişinin sadece varlığı bile üye olmak için yeterli olacaktır. Böylece örgüte üye olma fiili, örgüte kendi gücünü, enerjisini sunma, istediği zaman kendisinden yararlanılabileceğini kabul etme, örgütü en azından potansiyel olarak güçlendirme şeklinde açıklanabilir.*" Y 3. CD E.2021/1875, K.2021/9381, T.07.10.2021. Alman hukukunda ise örgüt üyesinin aktif olarak örgütün yapısını, devamlılığını veya faaliyetlerini aktif hareketleriyle desteklemesi gerektiği kabul edilmektedir. Fischer, Thomas, Strafgesetzbuch und Nebengesetze, Verlag C. H. Beck, Münschen, 2015, § 129 kn. 24.

31 Tozman, s. 265 vd; Kavlak, s. 398. "(...) *Sanığın aşamalarda genel olarak değişmeyen savunmalarının aksini ortaya koyan, örgüte sempatisini gösteren cep telefonunda tespit edilen anılan örgütle ilgili fotoğraf ve videolar dışında, örgütün hiyerarşik yapısına organik bağla bağlandığı, süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluk kapsamında değerlendirilebilecek faaliyetlerde bulunduğu, bu cümleden olarak kod adı kullandığı, ideolojik ya da askeri eğitim aldığı yönünde herhangi bir delil bulunmamasına nazaran atılı suçtan beraati yerine delillerin takdirinde yanılgıya düşülerek yazılı şekilde mahkumiyetine karar verilmesi* (...)" Y. 3. CD E.2021/476, K.2021/8489, T. 05.07.2021.

32 Turabi, Selami, Terör Örgütü ve Terör Suçları, Ankara, 2018, s. 280. "*Örgüt kamplarına götürülürken henüz silahlı örgütün hiyerarşik yapısına dâhil olmadan yakalanan sanığın yakalanmadan önce örgüt adına faaliyette bulunduğu da belirlenemediğinden atılı suçtan beraati yerine, yazılı şekilde mahkumiyetine karar verilmesi, (…)"* Y. 9. CD E. 2013/41, K. 2014/6074, T. 13.05.2014.

33 Kavlak, s. 399.

Yargıtay'a göre örgüt üyeliğinin oluşabilmesi için kişinin örgütün hiyerarşik yapısına organik bağla dâhil olarak örgütün amacı doğrultusunda süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluk gerektiren eylem ve faaliyetlerde bulunması gerekmektedir. Bununla birlikte niteliği, işleniş biçimi, meydana gelen zarar ve tehlikenin ağırlığı, örgütün amacı ve menfaatlerine katkısı itibariyle süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluk özelliği olmasa da ancak örgüt üyeleri tarafından işlenebilen suçların faillerinin de örgüt üyesi olduğunun kabulü gerekir. Organik bağ; canlı, geçişken, etkin, faili emir ve talimat almaya açık tutan ve hiyerarşik konumunu tespit eden bağ olup üyeliğin en önemli unsurudur. Örgüt üyesinin örgüt hiyerarşisi dâhilinde verilen her türlü emir ve talimatı sorgulamaksızın tamamen teslimiyet duygusuyla yerine getirmeye hazır olması gerekmektedir. Örgüt üyesinin, örgütün varlığına veya güçlendirilmesine nedensel bir bağ taşıyan maddi ya da manevi somut bir katkısının bulunması gerekir[34].

Örgüt üyeliği için Yargıtay'ın aradığı hiyerarşik yapıya organik bağla dâhil olarak sürekli, çeşitli ve yoğun eylemlerin varlığının tespiti gerekmekte, aksi takdirde kişi örgüt üyesi olarak kabul edilmemektedir. Bu durumda örgüt adına işlenen bir suçun varlığı halinde diğer şartların da sağlanmasıyla TCK m. 220/6 kapsamında failin sorumluluğu kabul edilecektir[35].

---

34 Y. CGK T: 26.9.2017, E: 2017/16-956, Esas, K. 2017/370; Y 3. CD E.2021/474 K.2021/8487 T.02.07.2021; Y 3. CD E.2021/5826 K.2021/9209 T.04.10.2021; Y 16. CD E.2018/103 K.2018/474 T.15.02.2018; Y 16. CD E.2017/3180 K.2018/2858 T.26.09.2018; 16. CD E.2015/1381 K.2015/930 T.27.04.2015. Kişinin örgütle organik bağ kurmasının ispatı çeşitli deliller ile yapılabilir. Bu noktada her örgütün kendisine has farklı yöntemleri bulunmaktadır. Örneğin, Hizbullah terör örgütünde örgütün hücre evlerinde arşiv olarak tutulan "*özgeçmiş raporları*" kullanılmakta, PKK terör örgütünde ise örgüt mensuplarının ve yeni katılanların kayıtlarının tutulduğu "*künye defterleri*" bulunmaktadır. Bodur/Özkul, s. 96.

35 "*Oluşa ve dosya kapsamına göre; terör örgütü ile organik bağ kurup hiyerarşik yapıya dahil olarak örgüt üyesi olduğuna ilişkin dosyada bir delil bulunmayan sanık …'in katılana yönelik kasten yaralama eyleminin TCK'nın 314/3 ve 220/6. maddeleri kapsamında düzenlenen silahlı terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işlemek suçunu oluşturacağı gözetilmeden yazılı şekilde silahlı terör örgütüne üye olmak suçundan hüküm kurulması(...)*" Y. 16 CD E. 2015/2116, K. 2017/4169, T. 25.05.2017; "*Silahlı terör örgütü üyesi olma suçunun teşekkülü için örgütün hiyerarşik yapısına dahil olup örgütle organik bağ kurulması, süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluk gösteren faaliyetlerde bulunulması gerektiği dosya kapsamına ve tanık anlatımlarına göre ÖZÖDER adlı derneğin yapısında bulunan eylemsellik ayrıca tüm sanıkların faaliyetlerinin 13.11.2015 tarihinde Silvan'da örgüt üyelerine karşı verilen mücadeleyi protesto, 27.11.2015 tarihinde örgütün kuruluş yıldönümünün kutlanması, 17.12.2015 tarihinde saldırı olayı, 26.12.2015 tarihinde yapılan operasyonlar nedeniyle sokağa çıkma yasağını protesto, 28.12.2015 tarihinde Uludere protestosu, 29.12.2015 tarihinde güvenlik güçleri tarafından yapılan operasyonları protesto eylemlerinden ibaret olup yaklaşık 1,5 aylık süre içindeki olayları*

Süreklilik kriteri için failin sürekli aktif olmasına gerek olmayıp katkı sunmaya hazır olması yeterlidir. Örgüte katılma iradesinin geçici veya belli bir süreliğine değil, devamlı olması gerekmektedir[36]. Çeşitlilik kriteri ise örgüt üyesinin dinamik ve farklı görevleri yerine getirmeye hazır olması olarak ifade edilebilir. Tek bir fiil ile gerçekleşen bir katkı TCK m. 220/7 kapsamında yardım etme, örgüt adına tek bir defa suç işlenmesi de TCK m. 220/6 kapsamında örgüt üyesi olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme çerçevesinde değerlendirilebilecektir[37]. Yoğunluk kriterinde de failin örgüt ile ilişkisinin sempati ve iltisak boyutunu aşması ve örgüte hiyerarşik bağla bağlı olarak belli bir seviyede ilişki kurulması aranmaktadır[38]. Örgüt adına suç işleme fiilinin süreklilik arz etmesi ve fail ve örgüt arasında bu şekilde bir ilişki kurulması durumunda ise failin örgüt üyesi olarak kabul edilmesi gerekir[39].

Uygulamada kod adı ve askeri ve siyasi eğitim, terör örgütünün kırsaldaki kadrosuyla iletişime geçerek malzeme temini, istihbari bilgi toplama, kılavuzluk ve kuryelik yapma, özgeçmiş raporu verme gibi sürekli ve çeşitli eylemler örgüt üyeliği suçu olarak kabul edilmektedir[40].

Örgüte tek taraflı katılımın mümkün olup olmadığı doktrinde tartışmalıdır. Birinci görüş örgütte tek taraflı olarak katılmanın müm-

---

içerdiği, bahsedilen süre içerisinde mezkur olaylara katılmanın ve üniversite kampüsü içerisinde ve başka yerlerde yapılan eylemlerin sanıkların örgütün hiyerarşik yapısına dahil olduklarını göstermeyeceği ve eylemlerinin süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluk içerdiğinin kabul edilmeyeceği ancak sanıkların eylemlerinin tespiti açısından Kurumu, TÜBİTAK, TRT gibi kurumlardan uzman bilirkişi raporu alınarak görüntülerdeki kişilerin sanıklar olup olmadıkları, propaganda ve görevi yaptırmamak için direnme niteliğinde hangi söz ve eylemleri gerçekleştirdiklerinin belirlenip gerektiğinde bilirkişi incelemesi sonucuna göre sanıkların ortaya çıkan eylemleri hakkında dava açtırılması sağlanarak dava açılması halinde dosyalar birleştirilerek olaylar öncesi örgütsel çağrının bulunup bulunmadığının da araştırılıp, sanıkların eylemlerinin örgüt adına suç işleme suçunu oluşturup oluşturmayacağı değerlendirilerek (...)." Y 3. CD E. 2021/664, K. 2021/10021, T. 11.11.2021.

36 Turinay, s. 284.

37 Zengin, s. 92.

38 Zengin, s. 92 vd.

39 Tozman, s. 306. "*Sanığın dosya kapsamına göre, sübutu kabul edilen 13.11.2011 tarihinden 15.10.2011 tarihine kadar yirmi ayrı terör örgütünün propagandasına dönüşen gösterilere katılma eyleminin, örgüt faaliyetlerindeki süreklilik ve yoğunluğu itibariyle, silahlı terör örgütü üyeliği suçunu oluşturacağı gözetilmeden suç vasfının nitelendirmesinde yanılgıya düşülerek sanığın katıldığı eylemlerin terör örgütüne yardım suçunu oluşturduğunun kabulü ile yazılı şekilde hüküm tesisi* (...)" Y. 16. CD E. 2015/1381, K. 2015/930, T. 27.04.2015.

40 Bodur/Özkul, s. 97.

kün olduğunu kabul ederken[41], ikinci görüş bir örgüte katılmanın ancak örgüt kurucusu veya yöneticilerinin açık veya zımni rızasıyla mümkün olabileceğini belirtmektedir[42]. Yargıtay ise tek taraflı irade beyanıyla örgüte katılmanın mümkün olmadığını kabul etmektedir. Fakat bazı kararlarında aksi yönde ifadelerin bulunduğu da görülmektedir[43].

Örgüte katılım için tek taraflı bir rızanın varlığının yeterli olacağı görüşüne katılmamaktayız. Belli bir hiyerarşiye dayanan, çoğu zaman sıkı bir gizlilik içerisinde faaliyet yürüten, güven ilişkisinin büyük önem arz ettiği bu tür yapılarda tek taraflı olarak örgüte katılımı kabul etmenin örgüt suçlarının doğasına aykırı olacağı kanaatindeyiz. Bu tartışma konumuz açısından da önem arz etmektedir. Zira örgüt üyeliği tek taraflı bir irade beyanıyla mümkün kabul edilecekse örgüt üyeliği kavramı genişleyecek ve TCK m. 220/6 kapsamında kalan bazı fiiller, örgüt üyeliğini düzenleyen TCK m. 220/2 kap-

41 Özgenç, Suç Örgütleri, s. 22; Yurtcan, Erdener, Yargıtay Kararları Işığında Kamu Barışına Karşı Suçlar, Ankara, 2016, s. 99; Parlar/Hatipoğlu, s. 3250; Zengin, s. 89; Turinay, s. 279; Dursun, s. 206; Ersan, Aykut, "Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu (TCK m. 220)", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt 71, Sayı 1, 2013, s. 381-407, s. 206. TCK m. 220'nin gerekçesinde de bu yönde bir ifade bulunmaktadır: "*Örgüte üye olmak, fiilî bir katılmadır. Örgüte üye olmak için örgüt yöneticilerinin rızasının varlığına gerek yoktur. Tek taraflı iradeyle de katılmak mümkündür.*"

42 Kavlak, s. 402; Tozman, s. 276; Yenidünya/İçer, s. 38; Bodur/Özkul, s. 93-94; Evik, Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu, s. 685; Tezcan/Erdem/Önok, s. 1088; Turabi, s. 280; Sarıtaş, s. 469-470. Alman hukukunda aynı yöndeki görüş için bkz. Fischer, § 129 kn 24. Şen/Eryıldız ise farklı bir yaklaşım sergileyerek örgüt üyeliğinin her iki şekilde de gerçekleşebileceğini, örgüt üyeliğinin tespitinin suç ve cezada kanunilik prensibi ve somut olayın özelliklerine göre belirlenmesi gerektiğini ileri sürmektedir. Şen/Eryıldız, s. 150.

43 "(...) *İstikrar kazanmış uygulamaya (Yargıtay Ceza Genel Kurulun 10/06/2008 tarih ve 2007/9-270-164 sayılı kararı vb.) göre tek taraflı irade beyanıyla örgüte üye olmak imkanı bulunmamaktadır. Örgüt yönetiminin açık ya da zımni bir kabulü olmalıdır. Örgüt yöneticilerinin, örgüt faaliyeti kapsamında işledikleri bütün suçlardan asli fail olarak sorumlu tutuldukları (TCK 220/5 md) bir sistemin, tek taraflı irade beyanı ile kendi içinde gizlilik, disiplin ve mutlak sadakat gibi zorunlu kuralları barındıran, dış dünyaya kapalı bir yapıya üye olunabileceğini de kabul etmesi beklenemez.*" Y. 16. CD E.2015/3, K.2017/3, T.14.07.2017. Aksi yönde bir Yargıtay kararı için bkz. "*Silahlı örgüt üyeliği suçu; silahlı bir örgütün kuruluş amaçlarını, faaliyet ve eylemlerini benimseyerek gönüllü olarak örgüt hiyerarşisine dahil olmayı tercih etmek suretiyle işlenmektedir. Bu bakımdan eylemin iradi olması ve örgüte iştirak bilinç ve iradesiyle hareket edilmiş olması gerekir. Suç, örgüte üye olma fiilinin gerçekleştiği anda tamamlanmakla birlikte, üyelik süresince eylem temadi etmektedir. Örgüte üye olmak fiili bir katılma olup örgüte üye olmak için örgüt yöneticilerinin rızasının varlığına gerek yoktur, tek taraflı iradeyle bile örgüte katılmak mümkündür.*" Y. 16. CD E.2015/1069, K.2015/840, T.20.04.2015. Zengin, Yargıtay'ın aynı konuyla ilgili verdiği bu çelişkili kararların Türkiye'de Batı Avrupa'daki sınıflandırmaların dışında kalan atipik örgütlerin varlığından kaynaklandığını ileri sürmektedir. Bkz. Zengin, s. 86-87.

samında cezalandırılacaktır. Silahlı örgütler ile sınırlı olan ve faile örgüt üyeliği cezasından indirim imkanı sunan TCK m. 220/6, bu sınırlama ve imkanın olmadığı TCK m. 220/2'den çok daha lehe bir düzenlemeyi içermektedir. Dolayısıyla suç örgütüne tek taraflı irade beyanıyla katılma durumunun söz konusu olduğu durumlarda hangi görüşün uygulanacağı failin cezai sorumluluğu açısından büyük farklılıklar oluşturacaktır.

Örgüt adına suç işleyen kişinin bu örgütün üyesi olup olmadığının tespiti TCK m. 220/6 hükmünün uygulanması açısından çok önemli bir meseledir. Örgüt üyeliğinin tespiti meselesi doktrin ve Yargıtay uygulaması çerçevesinde çeşitli kriterlere göre somutlaştırılmış olmakla birlikte her somut olayda bu durumun hassasiyetle incelenmesi gerekmektedir. Bu çerçevede örgüt üyeliği için; hiyerarşik yapıya dâhil olarak organik bağ kurulması, sürekli, çeşitli ve yoğun eylemlerde bulunulması ve kişinin örgütün amaçlarını bilerek ve bu amaçları benimseyerek örgüte üye olma iradesiyle bu yapıya katılması gerekmektedir. Örgüt adına suç işlenmesi halinde failin örgüt üyeliği bu kriterlere göre tespit edilemediği takdirde TCK m. 220/6 hükmü açısından yeniden bir değerlendirilme yapılacaktır.

C. Örgüt Adına Suç İşlenmesi

TCK m. 220/6 ancak fail tarafından örgüt adına bir "*dayanak suç*" işlendiği takdirde gündeme gelmektedir. TCK m. 220/6 hükmü bu dayanak suç üzerine uygulanacağı için dayanak suçların kapsamı ve niteliği önem taşımaktadır[44]. Dayanak suçun suçun çeşitli unsurları açısından değerlendirilmesi, dayanak suç hakkında cezasızlık halinin varlığı veya hükmün açıklanmasının geriye bırakılması kararı verilmesi durumunda ortaya çıkan sonuçlar, hangi suçların dayanak suç olarak işlenebileceği, dayanak suçun işlenmesinin örgütün bilgisi ve talebi doğrultusunda işlenmesinin gerekip gerekmediği, dayanak suça teşebbüs halinde örgüt üyeliğinden ceza verilip verilemeyeceği, dayanak suça şerik olarak katılma halinde sorumluluğun ne

44 "*Örgüt adına uç işleme suçundan cezalandırılabilmek için örgüt adına işlenen dayanak bir suçun olması gerektiği nazara alınmadan yazılı şekilde TCK'nın 220/6. maddesine atıf yapılarak hüküm kurulması (…) bozmayı gerektirmiş(…)*" Y. 16. CD. E. 2017/2324, K. 2017/5669, T. 18.12.2017 *akt.* Şen/Eryıldız, s. 272.

olacağı gibi sorular ile içtima ve etkin pişmanlık kurumları bu başlık altında incelenecek olan konulardır.

Faillik açısından değerlendirildiğinde dayanak suçun failliği özellik arz etmemektedir. Dayanak suçun faili herkes olabilir. Önemli olan failin adına suç işlediği örgütün üyesi, kurucusu ve yöneticisi olmamasıdır[45]. İstisnai olarak 2911 s. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu m. 34/A'da "*Bu Kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşlerine katılarak direnme suçunu veya katıldıkları toplantı ve gösteri yürüyüşleri sırasında propaganda suçunu işleyen çocuklar hakkında bu suçlara bağlı olarak ayrıca 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 2 nci maddesinin ikinci fıkrası hükmü uygulanmaz.*" düzenlemesine yer verilmiştir. 3713 s. Kanun m. 2 ise terör örgütüne mensup olmasa dahi örgüt adına suç işleyenlerin terör suçlusu sayılacağını düzenlemektedir. Dolayısıyla suça sürüklenen çocuklar 2911 s. Kanun m. 32/1'de düzenlenen ihtara rağmen dağılmamakta direnme ve TCK m. 265'te düzenlenen kamu görevlisine direnme suçlarını işlediklerinde sadece dayanak suçtan sorumlu olacak ayrıca TCK m. 220/6 kapsamında sorumlu tutulamayacaklardır[46].

Örgüt adına suç işleyen kişinin motivasyonu önem taşımamaktadır. Fail örgütün amaç ve ideolojisini benimsediği için, maddi veya manevi bir menfaat karşılığında veya tamamen karşılıksız olarak bu suçu işleyebilir[47].

Manevi unsur açısından bakıldığında, doktrinde bir görüş failin dayanak suçu silahlı bir örgüt adına işlediği konusunda kesin bir bilgiye sahip olmasının gerekmediğini, failin bu ihtimali kabullenerek suç işlemesi halinde olası kastla TCK m. 220/6 sorumluluğunun doğacağını kabul etmektedir[48]. Diğer bir görüş ise dayanak suçun kasten işlenmesinin yanında failin bu suçu bir örgüt adına işleme bilgisi ve iradesiyle hareket etmesi gerektiğini ifade etmektedir[49]. TCK m. 220/6 hükmünün istisnai ve ceza sorumluluğunu genişleten nite-

45 Tozman, s. 300; Sarıtaş, s. 540; Bodur/Özkul, s. 125.
46 Bodur/Özkul, s. 129; Özgenç, Suç Örgütleri, s. 33.
47 Şen/Eryıldız, s. 278. "*Örgüt adına işlenen suç karşılıksız olabileceği gibi bir menfaat karşılığında da işlenmiş olabilir.*" Y. 16. CD E. 2019/9535, K. 2021/880, T. 04.02.2021. Örgüt adına suç işleme suçunun arkasındaki motivasyonun sempatizanlık olduğu görüşü için bkz. Turinay, s. 296.
48 Sarıtaş, s. 563; Bodur/Özkul, s. 125.
49 Şen/Eryıldız, s. 126; Zengin, s. 105; Dursun, s. 221; Turabi, s. 284.

liğini göz önüne alarak, bu hükümden sorumluluğun ancak failin işlediği suçun örgüt adına olduğunu bilmesi ve istemesi halinde gerçekleşebileceğini kabul etmekteyiz.

TCK m. 220/6 kapsamında sanığın ayrıca örgüt üyesi olarak cezalandırılabilmesi için dayanak suç ile ilgili dava açılarak yargılama sonunda failin dayanak suçu işlediğinin sabit bulunmuş olması gerekmektedir[50]. Dayanak suç açısından bir hukuka uygunluk nedeninin bulunması halinde tabii olarak TCK m. 220/6 kapsamında sorumluluk doğmayacaktır[51]. Fakat fail açısından dayanak suç ile ilgili bir cezasızlık halinin varlığı failin örgüt üyeliğinden dolayı sorumlu tutulmasını engellemeyecektir. Çünkü failin fiili hâlâ suç olmaya devam etmektedir[52].

Buna karşın dayanak suç hakkında hükmün açıklanmasının geriye bırakılması kararı verilmesi halinde ayrıca TCK m. 220/6 kapsamında örgüt üyeliğinden ceza verilip verilmeyeceği sorusu ortaya çıkacaktır. Yargıtay'ın yerleşik uygulaması dayanak suç hakkında hükmün açıklanmasının geriye bırakılması kararı verilmesi halinde dahi fail hakkında TCK m. 220/6 çerçevesinde örgüt üyeliği cezası verileceği yönündedir[53]. Yargıtay'ın bu uygulamasına iki nedenle ka-

50 Bodur/Özkul, s. 129. "*Oluş, dosya kapsamı ve mahkeme gerekçesine göre; "örgüt üyesi olmadığı belirlenen sanıkların, suç tarihinde, örgütün genel çağrısı üzerine Diyarbakır ili Ergani ilçesinde gerçekleştirilen kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşüne gerek organizatör gerekse de katılımcı olarak aktif bir şekilde katıldıklarından bahisle üzerlerine atılı silahlı terör örgütüne üye olamamakla birlikte örgüt adına suç işleme suçunu işledikleri" kabul edilmiş ise de; dosyanın incelenmesinden, sanıklar hakkında, örgüt adına gerçekleştirildiği belirtilen suçlardan dolayı herhangi bir kamu davasının açılmaması, mahkemenin gerekçesinde dolaylı olarak işlendiğini kabul ettiği 2911 sayılı Kanunun 28/1, 32/1 ve 33/1 maddelerinde düzenlenen suçlara ilişkin zamanaşımı süreleri dikkate alındığında, artık zaman aşımı süresi içinde bu suçlara ilişkin olarak da kamu davasının açılmasının mümkün bulunmaması karşısında, sanıklar hakkında ayrı ayrı üzerlerine yüklenen silahlı terör örgütüne üye olamamakla birlikte örgüt adına suç işleme suçundan beraatleri yerine yazılı şekilde mahkumiyetlerine hükmolunması(…)".* Y. 16. CD E. 2020/5439, K.2021/2995, T.19.04.2021.

51 Sarıtaş, s. 543.

52 Dursun, s. 234-235.

53 *"Zira, yerleşik uygulamaya göre hükmün açıklanmasının ertelenmesi kararları da mahkumiyet hükmü sonucu doğurmamasına rağmen örgüt üyeliği için esas alınabilmektedir. Gerek hükmün açıklanmasının ertelenmesine konu olan, gerekse 6352 sayılı Kanunun geçici 1. maddesi kapsamında kalan fiillerin işlendiği ön sorun olarak çözülüp bu konuda suçun sübut bulduğu yönünde vicdani kanaat oluşmuşsa öncü suçun ertelenmesine rağmen örgüt üyeliği açısından esas alınabilmektedir."* Y. 16. CD. E. 2020/6746, K. 2020/6881, T. 14.12.2020. Aynı yönde; Y. CGK E. 2016/16-1239, K. 2021/52, T. 23.2.2021; 16. CD. E. 2019/7715, K. 2020/3677, T. 22.6.2020; 16. CD. E. 2018/3954, K. 2019/2322, T. 4.4.2019; 16. CD. E. 2018/1950, K. 2018/1783, T. 24.5.2018.

tılmamaktayız. İlk olarak CMK m. 231/5 "*Hükmün açıklanmasının geri bırakılması, kurulan hükmün sanık hakkında bir hukukî sonuç doğurmamasını ifade eder*" hükmünü içermektedir. Bu doğrultuda dayanak suç hakkında kurulan hükmün açıklanması ertelenmiş olmasına rağmen sanık hakkında TCK m. 220/6 kapsamında ayrıca örgüt üyeliğinden ceza verilmesi çelişki oluşturacaktır. İkinci olarak istinaf ve temyiz kanun yoluna başvurma imkânı tanımayan bu kurumun kanun yollarına başvurularak kesinleşmiş bir karar gibi sanık hakkında sonuç doğurması makul ve hakkaniyetli olmayacaktır. Hükmün açıklanmasının geriye bırakılması kararlarına karşı itiraz kanun yolu bulunmaktadır. Bununla birlikte, itiraz kanun yolunu düzenleyen CMK m. 231/12 hükmü, uygulamada tek başına yeterli ve etkili bir yol olmadığı, iki dereceli yargılanma, etkin başvuru ve adil yargılanma haklarını ihlal ettiği gerekçesiyle Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir[54]. Dolayısıyla dayanak suç hakkında hükmün açıklanmasının geriye bırakılması kararı verilmesi halinde TCK m. 220/6 nedeniyle aynı zamanda örgüt üyeliğinden ceza verilmesi bu kurumun temel mantığıyla uyuşmamakta, ayrıca istinaf ve temyiz kanun yollarından geçerek kesinleşmediği için ağır ve haksız sonuçlar doğurma tehlikesini barındırmaktadır.

Örgüt adına hangi suçların işlenebileceği ayrı bir tartışma konusudur. Kanunda herhangi bir sınırlandırma yapılmamakla birlikte örgütlü suçların doğası gereği bir sınırlandırmanın yapılması gerekmektedir. Bu doğrultuda öncelikle taksirli suçların TCK m. 220 kapsamında örgüt adına işlenemeyeceği kabul edilmektedir[55].

Kasten işlenen suçlar açısından bu sınırlandırmanın nasıl yapılacağı sorununun temelini anlamak için aslında örgüt adına suç işleme

54 *"(…) Bu çerçevede daha önce ihlal sonucuna ulaştığı birçok bireysel başvuru dosyasında (bkz. §§ 18-21) Anayasa Mahkemesi; itiraz makamlarının başvurucuların iddialarını ve delillerini dikkate almadığına, çatışan menfaatleri dengelemeye yönelik bir çaba içinde olmadığına, müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğunun ve müdahalenin orantılı olup olmadığının değerlendirilmediğine yönelik kararlar vermiştir. Mevcut sistemde itiraz mercilerinin hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararlarına itiraz üzerine verdikleri kararların dosya üzerinden yeknesak bir şekilde ve çoğu kez sadece şeklî koşullar yönünden, ilk derece mahkemelerince verilen kararlarda hukuka aykırılık bulunmadığını ve bu sebeple de itirazın reddedildiğini bildiren bir cümleden ibaret gerekçelerden oluştuğu görülmüştür (Atilla Yazar ve diğerleri, § 155). (…).*" AYM E. 2021/121, K. 2022/88 T. 20/7/2022. Kararın Resmi Gazete'de yayımlanma tarihi 23.09.2022.

55 Sarıtaş, s. 542.

kavramının mantığına işaret etmek gerekir. Örgüt adına suç işleme doktrin ve uygulamada bir çeşit taşeronluk[56] veya iş görme sözleşmesi[57] olarak ifade edilmektedir. Temel suçu işleyen fail örgüt üyesi olmadığı halde örgütün amaçları doğrultusunda ve bu amaçlara ulaşmasını sağlamak için örgüt adına bir eylem gerçekleştirmektedir[58]. Örgüt adında tetikçilik yapan bir kişi, üyesi olmadığı örgüt adına suç işlemektedir. Aynı şekilde örgüte kabul edebilmek için bir çeşit güven ve kabiliyet testi uygulayan örgütün bilgi ve isteği çerçevesinde suç işleyen kişi de daha örgüt üyesi olmadığı için örgüt adına suç işlemiş olacaktır[59]. Bu durum örgüt ile örgüt üyesi arasında belli bir ilişkinin varlığını ve eylemin örgütün amaç ve faaliyetleri çerçevesinde işlenmesini gerektirir[60]. Örgütün amacına hizmet etmeyen veya örgütün bilgi ve talebi olmadan gerçekleştirilecek bir eylemin örgüt adına suç işleme hükmü kapsamında kabul edilmesi bu nedenle yanlış olacaktır. Nitekim TCK m. 220/6 hükmü ceza sorumluluğunu ve cezalandırma alanını genişleten "*istisnai*" bir hükümdür. Dolayısıyla bu istisnai hükmün dar yorumlanması gerekmektedir.

TCK m. 220/6 kapsamına giren örgütler ya TCK m. 220'ye göre suç işlemek amacıyla kurulmuş silahlı bir örgüt olmalı ya da TCK m. 314 kapsamında kalan silahlı terör örgütü olmalıdır[61]. TCK m. 220/6

56 Tozman, s. 301. "*Kanaatimizce, 5237 sayılı TCY'nın 220/6. maddesi ile amaçlanan husus, taşeron olarak örgüt adına suç işleyen kişilerin hem işledikleri suçtan hem de adına suç işledikleri örgütün üyesi olmak suçundan dolayı cezalandırılmalarını sağlamaktır. Sözgelimi, örgüt adına bombalama, adam öldürme, yol kesme gibi suçları işleyen kişiler örgüt adına suç işlemiş olup bu kişilerin ayrıca örgüt üyesi olarak cezalandırılmaları doğaldır.*" Y. CGK E. 2007/9-282, K. 2008/44, K. 04.03.2008.

57 Dursun, s. 230; Bodur/Özkul, s. 126.

58 Tozman, s. 303.

59 Kavlak, s. 404; Tozman, s. 302. Örgüte katılmadan önceki test sürecinde örgütün istediği suçları isleyen kişinin artık örgüt üyesi olduğuna ilişkin farklı görüş için bkz. Boz, s. 160.

60 Turinay, s. 296.

61 3713 s. TMK kapsamında terör örgütlerinin silahlı olmasının zorunlu olup olmadığı konusunda tartışma bulunmaktadır. Yargıtay'ın da bu noktada farklı kararları ve silahsız terör örgütü olarak kabul ettiği (Hizbuttahrir gibi) örgütler bulunmaktadır. Osmanoğlu, Bilal/Kıdıl, Fahrettin, "Türk Ceza Hukukunda Terör Örgütü ve Terör Suçu Kavramları Üzerine Bir İnceleme", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 21, Sayı 2, 2019, s. 1141-1177, s. 1168-1169. Yargıtay'ın silahsız terör örgütü kabulü ile ilgili bkz. "*3713 sayılı Kanunun 7/1. maddesi uyarınca silahsız terör örgütü kabul edilen Hizbut Tahrir örgütüne üye olmak suçundan mahkumiyet kararı verilirken B, C, D, E, F, G, H başlıklı hükümlerin birinci maddelerinin "terör örgütüne üye olmak suçu" ve "3713 sayılı Kanunun 7/1. maddesi yollamasıyla TCK'nın 314/2. maddesi uyarınca"şeklinde olması gerekirken mahkemece "Silahlı Terör Örgütüne Üye Olmak" ve "TCK'nun 314/2 Maddesi" şeklinde yazılması, (…) bozmayı gerektirmiş…*" Y. 16. CD. E. 2015/7734 K. 2017/5200 T. 10.10.2017.

sorumluluğunun doğabilmesi için dayanak suçun örgütün amaç ve faaliyetleri kapsamında olması gerekmektedir. TCK m. 220 kapsamında kalan suç örgütlerinin bu nedenle hangi amaç suçları işlemek için kurulduğunun tespit edilmesine ihtiyaç bulunmaktadır. Örgütün amaç suçlarının tespiti, örgütün üye sayısı ile araç ve gereç bakımından bu suçları işlemeye elverişli olup olmadığının (TCK m. 220/1) değerlendirilebilmesi için zaten zorunluluk taşımaktadır[62]. Silahlı terör örgütleri açısından ise 3713 s. TMK hükümlerine bakmamız gerekmektedir. 3713 s. TMK m. 3 mutlak terör suçları olarak "*TCK'nın 302, 307, 309, 311, 312, 313, 314, 315 ve 320 nci maddeleri ile 310 uncu maddesinin birinci fıkrasında yazılı suçları*" saymış, TMK m. 4 ise nisbi terör suçlarını yani hangi adi suçların terör örgütleri tarafından işlenmesi halinde terör suçu sayılacağını düzenlemiştir[63]. Dolayısıyla silahlı terör örgütleri tarafından işlenebilecek suçlar 3713 s. TMK'da sayılarak belirlenmiş ve bu şekilde sınırlandırılmıştır. Kanun hükümleri çerçevesinde bu suçlar dışında kalan suçların silahlı terör örgütü adına işlenememesi gerekmektedir.

Amaç suçların nasıl anlaşılması gerektiği ile ilgili doktrinde çeşitli görüşler bulunmaktadır. Çıkar amaçlı suç örgütlerinin amaçlarının geniş anlaşılması ve amaç suçların dışında bu amaçlara ulaşmayı kolaylaştıran suçların da TCK m. 220/6 kapsamında kabul edilmesi gerektiği[64], hatta işin tabiatı gereği çıkar amaçlı suç örgütlerinin her türlü suçu işleyebileceği ileri sürülmektedir[65]. Silahlı terör örgütü (TCK m. 314) adına işlenebilen suçların kapsamı hakkında ise yukarıda ifade ettiğimiz üzere ancak 3713 s. TMK m. 3 ve 4'te sayılan suçların silahlı terör örgütü adına işlenebileceğini kabul eden bir

62 Donay, s. 317; Şen/Eryıldız, s. 110.

63 Turinay, s. 61-62. Mutlak ve nisbi terör suçları ayrımı hem Türk hem de Fransız ceza hukukunda yapılan bir ayrımdır. Mutlak terör suçları mahiyeti gereği kaçınılmaz olarak terör suçu kategorisi içerisinde sayılan suçlar olarak ifade edilirken nisbi terör suçları adi suç olup terör tanımındaki amaçlar doğrultusunda bir terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlenen adi suçlar olarak tanımlanmaktadır. Bkz. Turinay, s. 61-62; Osmanoğlu/Kıdıl, s. 1159-1160. Terör örgütü kurma suçunu düzenleyen Alman Ceza Kanunu m. 129a incelendiğinde yaşama hakkı, vücut bütünlüğü ve bireysel özgürlük gibi şahsi hukuki değerleri koruyan suçlar ile kamusal tehlike yaratan suçların terör suçu olarak değerlendirilebileceği anlaşılmaktadır. Zafer, s. 29.

64 Tozman, s. 304; Dursun, s. 228-229.

65 Şen/Eryıldız, s. 278.

görüş[66] olduğu gibi TCK m. 220/6'nın kapsamı konusunda böyle bir sınırlamayı kabul etmeyen bir görüş de bulunmaktadır[67]. Yargıtay ise 3713 s. TMK m. 7/4'te sayılan üç istisna[68] dışında kalan bütün suç türlerinin TCK m. 220/6 kapsamında örgüt adına işlenebileceğini kabul etmektedir[69]. Örneğin, 2911 s. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu m. 32/1'de düzenlenen direnme suçu yukarıda değindiğimiz üç istisna suç dışında kaldığı halde Yargıtay tarafından TCK m. 220/6 kapsamında kabul edilmektedir[70].

TCK m. 220/1 çerçevesinde çıkar amaçlı suç örgütlerinin üyesi olmamakla birlikte bu örgütler adına hangi suçların işlenebileceğine ilişkin Kanun'da bir katalog veya liste belirlenmemiştir. Çıkar amaçlı suç örgütleri adına işlenen suçların TCK m. 220/6 kapsamında cezalandırılabilmesi için dayanak suçun ancak örgütün amaç suçları ve bu suçlar ile bağlantılı olan, amaç suçları kolaylaştıran veya engelleri ortadan kaldıran suçlardan olması gerektiği görüşüne katılıyoruz. Nitekim bu tür suç örgütleri amaç suçlar bakımından esnek olabilmekte ve bu amaç suçların işlenişi pek çok zaman diğer bazı suçların işlenmesi sayesinde mümkün olabilmektedir. Fakat TCK m. 220/6 hükmünün istisnai niteliğini göz önüne alarak bu konuda titiz

66 Bodur/Özkul, s. 128.

67 Şen/Eryıldız, s. 287.

68 3713 s. TMK m. 7/4'te belirtilen bu üç istisna şu şekildedir; TMK m. 7/2'de düzenlenen terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına işlenen terör örgütü propagandası yapma suçu, TMK m. 6/2'de düzenlenen terör örgütlerinin bildiri veya açıklamalarını basma veya yayma suçu ve 2911 s. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu m. 28/1'de düzenlenen kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılma suçu.

69 "*Her ne kadar doktrinde bir kısım akademisyenler, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 4. maddesinde sayılan ve terör örgütü faaliyeti çerçevesinde işlenmesi durumunda terör suçu olarak kabul edilen suçların ancak örgüt adına işlenebileceğini ifade ediyorlarsa da, Yargıtay'ın süreklilik gösteren kararlarından da anlaşılacağı üzere 11.04.2013 tarihli 6459 sayılı Kanunun 8. maddesiyle 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 7. maddesine eklenen 4. fıkra kapsamında kalan suçlar hariç, her suç örgüt adına işlenebilmektedir. Bu hükmü düzenleyen kanun koyucunun amacının, örgütün organik yapısına katılmayan dışarıdan kişilerin, her ne şekilde olursa olsun, örgütün hayatta kalmasına veya güçlenmesine katkı sağlayacak biçimde örgüt adına suç işlemesini önlemek olduğu söylenebilir.*" Y. 3. CD E. 2021/589, K. 2021/9716, T. 25.10.2021; "*TCK'nın 220/6. maddesi gereğince ceza kanununda ya da özel ceza yasalarında yer alan herhangi bir suç terör örgütlerinin amaçları doğrultusunda örgüt mensuplarının talimatıyla gerçekleştirilmesi halinde bu suçun yanında örgüt adına suç işlemekten de ilgilinin cezalandırılması gerekmektedir.*" Y. 16. CD E. 2020/6746, K. 2020/6881, T. 14.12.2020.

70 Şen/Eryıldız, s. 284. *"Sanık ... hakkında örgütün çağrısı üzerine düzenlenen kanuna aykırı gösteri sırasında işlediği görevi yaptırmamak için direnme suçu nedeniyle TCK'nın 220/6 ve 314/3. maddeleri delaletiyle TCK'nın 314/2. maddesi uyarınca silahlı terör örgütü adına suç işleme suçundan zamanaşımı süresi içinde mahallinde işlem yapılması mümkün görülmüştür."* Y. 16. CD E. 2015/219, K. 2016/1262, T. 23.02.2016.

davranılması ve örgütün amaçları ile dolaylı nitelikte dahi olsa bağ kurulamayan suçların TCK m. 220/6 kapsamında cezalandırılmaması gerekmektedir.

Silahlı terör örgütleri açısından ise durum biraz daha farklılık arz etmektedir. Hangi suçların terör suçu sayılacağı TMK m. 3 ve m. 4'te sayılarak belirtilmiştir. Kanun koyucu terör suçlarını ayrıntılı bir şekilde sayarak sınırlandırmıştır. Bu nedenle 3713 s. TMK m. 3 ve 4'te sayılan suçların dışında kalan suçların terör suçu olarak sayılamayacağı ve dolayısıyla örgüt adına işlense dahi TCK m. 220/6 kapsamında cezalandırılamayacağı görüşüne iştirak etmekteyiz. Aksi bir kabul hem TCK m. 220/6'nın istisnai karakterine uymayacak hem de kanun koyucunun iradesine aykırı olarak, işlenen tek bir suçtan dolayı orantısız ağırlıktaki cezaların ortaya çıkmasına neden olacaktır.

Uygulamaya bakıldığında TCK m. 220/6 hükmünün çoğunlukla terör örgütünün çağrısı üzerine düzenlenen yasa dışı gösterilere katılan kişilerin örgütün amaçları doğrultusunda direnme, genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması, mala zarar verme vb. suçlar için uygulandığı görülmektedir[71].

TCK m. 220/6 ile ilgili bir diğer önemli husus bu hükmün uygulanabilmesi için dayanak suçun örgütün bilgisi veya talebi doğrultusunda işlenmesi gereği konusundadır. Yargıtay istikrarlı kararlarında TCK m. 220/6 hükmünden sorumluluğun ortaya çıkabilmesi için örgütün bilgisi veya talebinin varlığını bir şart olarak aramaktadır. Ancak, örgütün genel çağrısı, örgüte ait yayın organlarının yayınları ve çağrıları ile somutlaşmış olduğunda, bu çağrının belirli bir kişiye yapılmış olmasına gerek bulunmamaktadır[72]. Anayasa Mahke-

71 Örnek Yargıtay kararları için bkz. Y. 16. CD E. 2019/3204, K. 2021/2700, T. 14.04.2021; Y. 16. CD E. 2018/3080, K. 2019/2336, T. 04.04.2019; Y. 16. CD E. 2015/219, K. 2016/1261, T. 23/02/2016; Y. 16. CD E. 2015/3119, K. 2015/5149, T. 21/12/2015; Y. 9 CD. E. 2011/2838, K. 2014/3002, T. 17.03.2014; Y. 9. CD E. 2013/13296, K.2014/144, T. 03.01.2014.

72 "*TCK'nın 220/6. maddede düzenlenen suçta örgüt üyesi olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen kişinin örgüt üyesi gibi cezalandırılabilmesi için;*
a) Öncelikle bir örgütün bulunduğu tespit edilmelidir.
b) Kişinin örgüt üyesi olmadığı belirlendikten sonra örgütün talimatı ve bilgisi dahilinde suç teşkil eden bir eylemi gerçekleştirmelidir.
c) Örgütün genel çağrısı, örgüte ait yayın organlarının yayınları ve çağrıları ile somutlaşmış olduğunda, bu çağrının belirli bir kişiye yapılmış olmasına gerek bulunmamaktadır." Y. 3. CD E. 2021/589, K. 2021/9716, T. 25.10.2021; *"Dairemizce de benimsenen yerleşik yargısal uygulamalara göre, örgüt üyesi olmayan bir kişinin örgüt adına suç işlediğinin kabulü için, bu suçun*

mesi de 1992 tarihli bir kararında örgüt adına suç işleme söz konusu olduğunda bu suçun örgütün bilgisi ve istemi içinde işlenmesi gerektiğine işaret etmiştir[73]. Uygulamada TCK m. 220/6 hükmünün çoğunlukla terör örgütünün çağrısı üzerine düzenlenen yasa dışı gösterilere katılan kişilerin işledikleri suçlara uygulanıyor olması, özellikle örgütün genel çağrısı ile işlenen suçlara ilişkin bu şarta önem kazandırmaktadır.

Örgütün bir talep veya çağrısının bulunmadığı fakat içinde bulunulan koşullara göre örgütün bu tarz bir fiili kesin olarak isteyeceğinin anlaşıldığı durumlarda da kişinin örgüt yararına işlenen suçtan dolayı TCK m. 220/6 kapsamında sorumlu olacağı kabul edilmektedir[74].

Doktrinde Tozman, dayanak suçun örgütün bilgisi ve talebi doğrultusunda işlenmesi gerektiğini ifade etmekte, yasal düzenlemede "*örgüt lehine*" yerine "örgüt adına" ifadesinin kullanılmasını buna dayanak göstermektedir. Tozman, örgüt çağrısının muhataplarının çok belirsiz ve soyut olduğu durumlarda işlenen suçların her zaman örgüt adına işlendiğinin kabul edilemeyeceğini ifade etmektedir[75]. Kavlak da uygulamadaki sorunların önüne geçmek adına işlenen suçun örgüt faaliyetleri çerçevesinde ya da örgütün bilgi ve istemi dâhilinde olduğuna ilişkin bir ifadenin TCK m. 220/6'daki düzenlemeye eklenmesi gerektiğini ileri sürmektedir[76]. Bu doğrultuda eylemin örgütün genel çağrısı ile yapıldığı durumlarda çağrı ile eylem arasındaki ilişkinin somut olarak tespit edilmesi ve dayanak suç failinin de çağrı sonucu harekete geçip suç işlediğinin açıkça ortaya konulması gerekmektedir. Genel çağrı ile failin eylemi arasındaki

işlenmesinin örgüt tarafından istenmesi ya da örgütün bilgisi dahilinde gerçekleştirilmiş olması gerekmektedir. Doğal olarak böyle bir suçu işleyenin de bu bilinçle işlemesi aranır." Y. 16. CD E. 2019/9535, K.2021/880, T.04.02.2021; Y. 16. CD E. 2020/5439 K. 2021/2995 T. 19.4.2021; Y. 16. CD E. 2019/1239 K. 2019/5928 T. 14.10.2019; Y. CGK E.2007/9-282, K.2008/44, T. 04.03.2008.

73 AYM E. 1991/18, K. 1992/20, T. 31.3.1992. Karar tarihinde yürürlükte olan 765 s. TCK'da, 5237 s. TCK m. 220/6 hükmüne denk gelen bir düzenleme bulunmamaktaydı. Bu AYM kararı 3713 s. TMK m. 2/2'de yer alan ve terör örgütü adına suç işleyen kişilerin örgüt mensupları gibi cezalandırılacağı ibaresine ilişkindir. İlgili ibare 2/7/2012 tarihli ve 6352 sayılı Kanun m. 74 ile bu fıkradan çıkarılmıştır.

74 Sarıtaş, s. 550.

75 Tozman, s. 301-302. Aynı yönde; Bodur/Özkul, s. 127; Zengin, s. 107; Dursun, s. 226.

76 Kavlak, s. 406.

ilişki konusunda eksik veya yüzeysel bir inceleme yapılmamalı ya da varsayımlara dayanarak bir ilişki kurulmalıdır. Aksi bir uygulama cezai sorumluluğu haksız yere genişletecektir. Buna karşılık doktrinde Özgenç ve Şen/Eryıldız, dayanak suçun örgütün bilgi ve isteği çerçevesinde işlenmesi koşulunu kabul etmemektedir[77].

Örgüt adına işlenen dayanak suçun teşebbüs aşamasında kalması halinde failin ayrıca örgüt üyeliğinden dolayı sorumlu tutulup tutulamayacağı doktrinde tartışmalı bir diğer konudur. Bir görüş TCK m. 220/6'nın dar yorumlanması gerektiğini ve teşebbüs aşamasında kalan dayanak suçtan dolayı failin ayrıca örgüt üyeliği suçundan cezalandırılmasının yanlış olacağını savunmaktadır[78]. Diğer görüş ise dayanak suç failinin TCK m. 220/6 kapsamında ayrıca örgüt üyeliğinden cezalandırılması için fiilin teşebbüs halinde kalmasının bir farklılık oluşturmayacağını ileri sürmektedir[79]. Şen/Eryıldız ve Dursun, teşebbüs halinde kalan fiilden dolayı TCK m. 220/6 kapsamında örgüt üyeliği suçundan sorumluluğun ortaya çıkacağını kabul etmekle birlikte örgüt üyeliği suçunun da teşebbüs halinde kaldığını kabul etmek gerektiğini, böyle bir kabulün kanunilik ve adalet ilkelerine daha uygun olduğunu savunmaktadır[80].

Bu tartışmadaki kanaatimiz, teşebbüs aşamasında kalan dayanak suçtan dolayı TCK m. 220/6 kapsamında örgüt üyeliği suçundan sorumluluğun doğacağı yönündedir. İstisnai bir düzenleme olan TCK m. 220/6'nın dar yorumlanması doğru olmakla birlikte biz teşebbüs konusunda yoruma gerek olmadığını, icra hareketlerine başladıktan sonra ceza hukuku bakımında sorumluluğun doğacağını ve dayanak suç açısından sorumluluğun doğması halinde TCK m. 220/6'nın da uygulanması gerektiğini düşünmekteyiz.

Dayanak suça azmettiren veya yardım eden olarak katılan kişilerin TCK m. 220/6 kapsamında ayrıca örgüt üyesi olarak sorumlu

77 Özgenç, Suç Örgütleri, s. 29 dn. 55. Şen/Eryıldız, s. 276.
78 Tozman, s. 306.
79 Şen/Eryıldız, s. 279; Zengin, s. 106; Sarıtaş, s. 545.
80 Şen/Eryıldız, s. 279; Dursun, s. 231. Kesintisiz bir suç türü olan örgüt üyeliğine teşebbüsün mümkün olup olmadığı konusu doktrinde tartışmalıdır. Bir görüş kesintisiz suçlara teşebbüsü mümkün görmezken diğer görüş ani suçlarda olduğu gibi kesintisiz suçlarda da tamamlanma aşamasına kadar teşebbüsün mümkün olduğunu savunmaktadır. Bu görüşler ve tartışma için bkz. Boz, s. 166.

olup olmayacakları tartışmalı bir diğer noktadır. Baskın görüşe göre dayanak suçu işleyen kişinin örgüt üyesi olarak da cezalandırılabilmesi için dayanak suçun faili olması gerekmektedir. Bu durumda dayanak suça azmettiren veya yardım eden olarak katılan kişiler sadece dayanak suçtan sorumlu olacaklardır[81]. Biz de bu görüşe katılmaktayız. Nitekim TCK m. 220/6'nın lafzından da bu sonuç çıkmaktadır. Kanun koyucunun bu tür bir hükümde ayrıca belirtmediği bir koşula dayanarak ceza sorumluluğunu genişletmek doğru olmayacaktır. Buna karşın diğer bir görüş, dayanak suça şerik olarak katılan kişilerin, işlenen suçun örgüt adına işlendiğini bilmesi kaydıyla TCK m. 220/6 çerçevesinde ayrıca örgüt üyesi olarak sorumlu olacağını ileri sürmektedir[82].

TCK m. 220/6 çerçevesinde örgüt adına suç işleyen kişi tek bir fiil ile birden fazla normu ihlal etmekle birlikte kanundaki açık düzenleme nedeniyle gerçek içtima kuralları çerçevesinde cezalandırılacaktır. Dolayısıyla örgüt adına suç işleyen kişiye hem işlediği dayanak suç hem de örgüt üyeliği suçundan dolayı ayrı ayrı ceza verilecektir[83].

Son olarak örgüt adına suç işleyen kişiler ile ilgili etkin pişmanlık hükmüne değinilecektir. TCK m. 221/4 "*üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen*" kişilerin örgütün yapısı ve faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili bilgi vermesi halinde etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanabileceğini ifade etmektedir. Bu çerçevede gönüllü olarak teslim olup etkin pişmanlıktan yararlanan kişiler hakkında cezaya hükmolunmayacak, yakalandıktan sonra bu bilgileri veren kişilerin cezası ise üçte birden dörtte üçe kadar indirilebilecektir. Örgüt adına suç işleyen kişilerin de etkin pişmanlıktan yararlandırılması doğru olmakla birlikte, bu hüküm uygulanabilir olmadığı gerekçesiyle eleştirilmektedir[84]. Nitekim üyesi olmadığı bir örgüt adına, çoğu zaman örgütün genel çağrısıyla suç işleyen failin örgütün yapısı ve faaliyetleri çerçevesinde bilgi sahibi olması pek mümkün değildir. Bu hükmün daha uygulanabilir hale gelmesi için örgüt adına suç işleyen

81 Tozman, s. 306; Yenidünya/İçer, s. 47; Bodur/Özkul, s. 127; Zengin, s. 108.
82 Şen/Eryıldız, s. 281; Sarıtaş, s. 556.
83 Bodur/Özkul, s. 127.
84 Sarıtaş, s. 580.

kişiler açısından sadece kendi işledikleri suç çerçevesinde uygulanması ve bu doğrultuda yeniden düzenlenmesi önerilmektedir[85].

III. TCK m. 220/6 Hükmü ile İlgili Diğer Sorun ve Tartışmalar

A. Oranlılık ve Ceza Sorumluluğunun Şahsiliği İlkeleri Açısından Yapılan Tartışmalar

Örgüt üyesi olmamakla birlikte örgüt adına suç işlenmesi halinde failin ayrıca örgüt üyesi olarak cezalandırılması ceza hukukunun bazı temel ilkeleri açısından eleştirilere uğramıştır. Bu eleştiriler TCK m. 220/6 düzenlemesinin orantısız ölçüde ağır cezalara neden olması nedeniyle oranlılık ilkesi ve ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesi etrafında yoğunlaşmaktadır.

TCK m. 220/6 hükmüne yöneltilen en önemli eleştiri bu hüküm neticesinde ortaya çıkan ceza miktarlarının orantısız ve çok ağır olduğuna ilişkindir. Suç fiili ve ceza arasındaki oranlılık ve ölçülülük ceza adaletinin sağlanması açısından en önemli hususlardan biridir. Bir hukuk devletinde devletin işlem ve eylemlerinde ölçülü ve orantılı davranması gerekmektedir. Oranlılık ilkesi esas olarak hâkimin cezanın bireyselleştirilmesinde fiil ve yaptırım arasında bir oran ve ölçüye göre hareket etmesi gerektiği (TCK m. 3/1) olarak anlaşılmakla birlikte, kanun koyucuya da cezai yaptırımların belirlenmesinde suçların haksızlık içerikleri ve yaptırımlar arasında bir ölçü ve orana göre hareket etmesi gerektiğini ifade etmektedir[86].

TCK m. 220/6 hükmü doğrultusunda örgüt üyesi olmadığı halde örgüt adına suç işleyen kişi hem işlediği suçtan hem de örgüt üyeliğinden dolayı cezalandırılacaktır. Bu hükmün çoğunlukla terör örgütleri adına işlenen suçlar için uygulandığı ve terör suçlarına ilişkin cezaların 3713 s. TMK m. 5/1 gereği yarı oranında arttırıldığı da göz önüne alındığında ortaya çıkan cezai yaptırımın ağırlığı açıkça görülecektir. Ayrıca TCK m. 220/6'nın uygulanmasına neden olan dayanak suçların cezası genelde örgüt üyeliğinden verilen cezadan çok daha hafif olmaktadır.

85 Sarıtaş, s. 580-581.
86 Özbek, Veli Özer/Doğan, Koray/Bacaksız, Pınar, Türk Ceza Hukuku - Genel Hükümler, 12. Baskı, Ankara, 2021, s. 81-83.

Doktrinde de TCK m. 220/6 hükmüne yönelik eleştirilerin başında bu hükmün ortaya çıkardığı ağır ve ölçüsüz cezaların varlığı gelmektedir[87]. Bu hükmün amacı kamu barışını bozma suçlarıyla daha etkin mücadele olmakla birlikte bu amaç ancak hukuk devleti ve temel ceza hukuku prensiplerine uygun vasıtalar ile gerçekleştirilmelidir. Bu haliyle fiilin haksızlık içeriği ve cezai yaptırımlar arasında bir orantısızlık bulunmaktadır[88].

TCK m. 220/6 hükmü ile uygulanan cezaların ağırlığı ve ölçüsüzlüğüne ilişkin eleştiriler neticesinde; ek olarak verilen örgüt üyeliği cezasından yarıya kadar indirim imkânı getirilmesi[89], hükmün sadece silahlı örgütlere uygulanması, TMK m. 7/4'te belirtilen üç suçun bu hükme istisna olarak getirilmesi, 2911 s. Kanun m. 34/A ile çocukların bazı suçlardan dolayı ayrıca örgüt üyesi olarak cezalandırılmamaları yönünde yasal değişiklikler yapılmıştır. Bütün bu düzenlemeler kanun koyucunun da TCK m. 220/6 hükmünün ölçüsüz ve ağır sonuçlar doğurduğunu kabul ettiğini ve kısmi düzeltmeler yapmaya çalıştığını göstermektedir[90].

Fakat ölçüsüz ve orantısız ceza sorunu hala çözülebilmiş değildir. Örgüt üyeliğinden verilen ceza yarısına kadar indirilebilse dahi hala dayanak suçun cezasından çoğu zaman daha ağırdır. Silahsız örgütleri ve bazı suç tiplerini TCK m. 220/6 hükmünün kapsamının dışına çıkarmak olumlu olmakla birlikte bu sorun silahlı örgütler ve bu kapsamda kalan suç tipleri için hala devam etmektedir.

TCK m. 220/6 hükmü ile ilgili yapılan bir diğer önemli eleştiri TCK m. 220/6'nın ceza sorumluluğunun şahsiliği prensibine aykırı olduğu yönündedir. TCK m. 220/6 ile kişiler işledikleri bir suçtan

87 Bu eleştiriler için bkz. Özgenç, Suç Örgütleri, s. 29-30; Yenidünya/İçer, s. 47; Zengin, s. 104.
88 Yenidünya/İçer, s. 47.
89 6352 sayılı Kanun ile yapılan bu değişikliğin madde gerekçesinin ilgili kısmı şu şekildedir: "*Örgüt üyesi olmaksızın, örgütün niteliğini bilerek örgütün yararına herhangi bir iş, görev veya hizmet yapılması örgüt üyeliği ile eşdeğer kabul edilmekte ve örgüt üyeliği ile benzer şekilde cezalandırılmaktadır. Mevcut düzenlemeler göz önüne alındığında, suç işlemek amacıyla kurulmuş olan bir örgütün hiyerarşik yapısına dahil olarak, bu örgütün amaçları doğrultusunda diğer üyelerle birlikte veya tek başına aktif olarak suç işleyen örgüt üyelerine verilecek ceza ile söz konusu hiyerarşik yapıya dahil olmamakla birlikte örgütün çağrısı üzerine herhangi bir eyleme katılana örgüt üyesi gibi ceza verilmesi, ceza adaleti yönünden uygun görülmemiştir. Bu itibarla maddede yapılan değişikliklerle bu adaletin sağlanması amaçlanmaktadır.*"
90 Tozman, s. 298-300.

dolayı hiyerarşik yapısı içerisinde bulunmadığı dolayısıyla üyelik bağıyla bağlanmadığı bir örgütün üyesi olarak cezalandırılmaktadır. Bu durum modern ceza hukukunun en temel prensiplerinden olan ceza sorumluluğunun şahsiliği prensibine de aykırılık teşkil etmektedir[91]. Kanaatimizce de TCK m. 220/6 hükmü ile ilgili en önemli sorunlardan biri burada ifade edilen ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesine aykırılıktır. Modern ceza hukukunda kolektif sorumluluk ve objektif sorumluluk türleri kaldırılmıştır. Ceza sorumluluğunun şahsiliği gereği artık herkes kendi fiilinden dolayı sorumlu tutulmalıdır. TCK m. 220/6 hükmü ile kişiler kurucusu, yöneticisi veya üyesi olmadığı bir örgütün üyesi olarak sorumlu tutulmaktadır.

Bu sorunların çözümüne yönelik olarak doktrinde Özgenç, TCK m. 220/6 hükmünün "*Örgüte üye olmamakla birlikte örgütün korkutucu gücünden yararlanarak suç işleyen kişi, ayrıca örgüte üye olmak suçundan dolayı cezalandırılır.*" şeklinde değiştirilmesini[92]; Zengin, TCK m. 220/6 hükmü yerine kamu güvenliği için yoğun tehlike arz eden belirli sayıda suç için örgüt adına suç işlemenin ayrı ayrı olarak nitelikli hal kabul edilmesini[93]; Evik, örgüt adına işlenen suçlarda ayrıca örgüt üyeliğinden ceza verilmesi yerine bu şekilde işlenen suçlarının cezasının belirli oranda arttırılmasını[94] önermektedir. Bütün bu önerilerin ortak noktası TCK m. 220/6 hükmünün kaldırılması ve yerine daha makul alternatiflerin getirilmesidir. Biz de TCK m. 220/6 hükmünün tamamen ortadan kaldırılması, örgüt adına işlenen suçlarda ayrıca örgüt üyeliğinden ceza verilmemesi, suçla mücadelede caydırıcılığın sağlanması için bu şekilde işlenen suçlarda sadece dayanak suçtan verilen cezada belli oranda artırım yapılması görüşüne katılmaktayız. Bu şekilde hem örgütlü suçlar ile mücadelede zafiyet oluşmayacak hem de oranlılık ve cezaların şahsiliği prensibine uygun bir hukuki çerçeve oluşacaktır.

---

91 Evik, Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu, s. 691; Şen/Eryıldız, s. 273; Yenidünya/İçer, s. 47; Bodur/Özkul, s. 125.

92 Özgenç, Suç Örgütleri, s. 32.

93 Zengin, s. 104.

94 Evik, Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu, s. 691. Aynı yönde bkz. Tulay, M. Emre, "Örgüt Üyesi Olmamakla Birlikte Örgüt Adına Suç İşlemek (TCK m. 220/6)", Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı Sayı: 26, 2018, s. 1-9, s. 6.

B. Örgüt Adına Suç İşleme (TCK m. 220/6) ve Örgüte Üye Olmamakla Birlikte Örgüte Yardım Etme (TCK m. 220/7) Hükümleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Sorun ve Eleştiriler

TCK m. 220/7 hükmü örgüt üyesi olmamakla birlikte örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden kişinin örgüt üyesi olarak cezalandırılacağını öngörmektedir. TCK m. 220/6'dan farklı olarak bu hükümde sanığın işlediği bir dayanak suç bulunmamakta ve sadece örgüt üyeliğinden dolayı sorumlu olmaktadır. TCK m. 220/7 hükmü örgüt üyeliğinden verilen cezanın yardımın niteliğine göre üçte birine kadar indirilebilmesine imkân vermektedir. TCK m. 220/7 ve TCK m. 220/6 arasındaki ortak noktalar ise her iki hükümde de failin örgüt üyesi olmaması ve örgüt üyesi olarak cezalandırılmasıdır. Ayrıca her iki durumda da yardım veya suçun muhatabı olan kişi veya konuların örgütle bağlantılı olduğu bilincinin bulunması ve kastın da buna yönelik olması gerekmektedir[95].

Birbirine benzer mahiyetteki bu hükümler arasındaki ilişki doktrinde çeşitli eleştirilere konu olmuştur. TCK m. 220/6 hükmü zaman içerisinde çeşitli değişikliklere uğramış ve yukarıda ifade edilen düzenlemeler ile uygulama alanı silahlı örgütler ile sınırlandırılmıştır. Buna karşın benzer bir sınırlandırma TCK m. 220/7 hükmü için getirilmemiş ve üyesi olmadığı örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden kişiler herhangi bir sınırlandırma olmadan örgüt üyesi olarak cezalandırılmaktadır. TCK m. 220/6'da yapılan değişiklikler iki hüküm arasında bu şekilde hakkaniyetsiz bir farklılığa yol açmıştır[96].

Bunun yanında TCK m. 220/6 kapsamında işlenen bir dayanak suça yardım eden olarak katılan bir kişi sadece kendi şeriklik fiilinden cezalandırılırken, üyesi olmadığı örgüte yardım eden kişi TCK m. 220/7 hükmü çerçevesinde örgüt üyesi olarak cezalandırılmaktadır. Bu durumun da düzenlemenin sistematiğinden kaynaklanan ve adil olmayan sonuçlar doğuran bir sorun teşkil ettiği görülmektedir[97].

Örgüt adına suç işleme ve üyesi olmadığı örgüte yardım etme fiilleri arasındaki ilişkiye dair bu eleştirilere katılmaktayız. Bu hü-

95 Malkoç, s. 3632.
96 Kavlak, s. 406; Tozman, s. 306-307; Evik, Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu, s. 690.
97 Kavlak, s. 407. Konuyla ilgili tartışmalar için ayrıca bkz. Şen/Eryıldız, s. 281-282.

kümler daha baştan sorunlu olarak düzenlenmiş, sonrasında yapılan kısmi düzeltmeler bu hükümlerin sorunlu yapısını daha da arttırmıştır. Bu nedenle doktrinde çeşitli yazarların önerdiği gibi örgüte veya örgüt üyelerine yardım niteliğindeki fiiller ayrı bir maddede bağımsız bir suç olarak yeniden düzenlenerek örgüt üyeliğinden cezalandırmadan vazgeçilmelidir[98].

C. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi Kararlarında TCK m. 220/6 Hükmüne Yöneltilen Eleştiriler

TCK m. 220/6 hükmü AİHM ve AYM kararlarına da konu olmuştur. Her iki mahkeme önlerine gelen başvurular çerçevesinde TCK m. 220/6 hükmünü özellikle uygulama bağlamında değerlendirme konusu yapmışlardır.

AİHM Işıkırık/Türkiye başvurusunda[99] TCK m. 220/6 hükmüyle ortaya çıkan müdahalenin kanunla öngörülebilir olmadığına karar vermiştir (Işıkırık/Türkiye, § 70). Bu karara konu olayda başvurucu bir gösterideki eylemleri nedeniyle hem bu eylemlerinden hem de silahlı terör örgütü üyeliğinden cezalandırılmıştır. AİHM TCK m. 220/6 hükmünün uygulamada çok geniş ve kapsamlı bir şekilde uygulandığını, sadece bir gösteride bulunmuş olma veya örgüt lehine açıkça bir ifadede bulunmanın TCK m. 220/6 çerçevesinde ayrıca örgüt üyesi olarak cezalandırılmak için yeterli görüldüğüne değinmiştir. AİHM örgüt üyeliği için Yargıtay'ın sürekli, çeşitli ve yoğun eylemlerde bulunma ve örgütün hiyerarşik yapısına organik bağla bağlanma kriterleri aradığını, buna karşılık TCK m. 220/6 hükmü ile örgüt üyesi olmayan kişilerin bu kriterler aranmaksızın örgüt üyesi olarak cezalandırıldığını tespit etmiştir. Dolayısıyla AİHM, TCK m. 220/6 hükmünü örgüt üyeliği suçundan sorumlu olmak için aranan şartların bireyler aleyhine ölçüsüz bir şekilde genişletildiği ve gevşetildiği bir düzenleme olarak değerlendirmiştir (Işıkırık/Türkiye § 66). AİHM ayrıca diğer hak ihlallerinin yanında TCK m. 220/6 hükmü ile ortaya çıkan cezaların çok ağır ve orantısız olduğuna karar vermiştir (Işıkırık/Türkiye, § 69).

98 Evik, Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu, s. 690. Kavlak, s. 407; Tozman, s. 307. Nitekim örgüte yardım etme fiili 765 s. TCK'da 314. maddede bağımsız bir suç olarak düzenlenmekteydi.

99 AİHM, Başvuru No: 41226/09, 14/11/2017.

AYM, 1991 yılında soyut norm denetimi yoluyla önüne gelen ve failin üyesi olmadığı örgüt adına suç işlemesi halinde örgüt üyesi olarak cezalandırılmasını düzenleyen 3713 s. TMK m. 2/2 hükmünü Anayasa'ya aykırı bulmamıştı[100]. AYM daha sonra bireysel başvuru yoluyla önüne gelen Hamit Yakut başvurusuyla[101] TCK m. 220/6 hükmü çerçevesinde üyesi olmadığı örgüt adına suç işleyen kişinin örgüt üyesi olarak cezalandırılması konusunu detaylı olarak incelemiş ve AİHM ile benzer sonuçlara ulaşmıştır. AYM Hamit Yakut başvurusuna ilişkin kararında 1991 yılındaki kararına atfen "*soyut bir denetimde Anayasa'ya aykırı görülmese bile bu kuralın yorumunun ve uygulamasının bireylerin temel hak ve özgürlükleri üzerinde yarattığı etkinin Anayasa'ya aykırı*" bulunabileceğini ifade etmiştir (Hamit Yakut §87). AYM bu kararında daha çok örgüt adına yapılan bir çağrı ile gerçekleştirilen toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde işlenen suçlara uygulanan TCK m. 220/6 hükmü için Yargıtay'ın örgütün genel çağrısının varlığını yeterli gördüğünü, hatta örgütçe önemli gün ve olaylarda gerçekleştirilen toplantı ve gösterilerde bu çağrıyı dahi aramadığını tespit etmiştir. Dolayısıyla kararda cezalandırma anlamında ağır sonuçları olan TCK m. 220/6 hükmü için Yargıtay içtihatlarıyla getirilen ölçütlerin kapsamının belirsiz ölçüde genişletildiği vurgulanmıştır. (Hamit Yakut § 89)

AYM ayrıca bir kişinin örgüt üyesi olarak cezalandırılması için örgütün hiyerarşik yapısının içerisinde yer alarak sürekli, çeşitli ve yoğun eylemlerde bulunma kriterlerinin arandığını ve örgüt üyeliği ile ilgili yargılamalarda delil ve olayların bir bütün olarak incelendiğini belirtilerek, TCK m. 220/6 hükmü uygulamasında bütün bu incelemelerin değerlendirme dışı bırakıldığını ve sonuç olarak her iki durumda da sanıkların işlenen suçun yanında örgüt üyesi olarak cezalandırıldığı belirtmiştir (Hamit Yakut §§ 91, 92). Bunların yanında AYM, Yargıtay uygulamasının yasada belirtilen istisnalar dışında kalan bütün suçların örgüt adına işlenebileceğini kabul etmesini TCK m. 220/6'nın kapsamını genişleten ve öngörülebilirliğini azaltan bir etken olarak kabul etmiştir (Hamit Yakut §101). Bunun sonucunda

100 AYM, E. 1991/18, K. 1992/20, T. 31.3.1992.

101 AYM, Hamit Yakut Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/6548 Karar Tarihi: 10/6/2021, R.G. Tarih ve Sayı: 3/8/2021 – 31557.

en hafif suçlar bile muğlak bir şekilde yorumlanarak failin terör örgütü üyesi olarak kabul edilebilmesi imkânı doğmaktadır (Hamit Yakut §111). AYM bu kararda sonuç olarak TCK m. 220/6 hükmünün içerik, amaç ve kapsam itibarıyla belirli olmadığına ve Anayasa m. 34'te düzenlenen toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını keyfi müdahalelerden koruyamadığına karar vermiştir (Hamit Yakut §116).

Sonuç olarak hem AİHM hem de AYM önlerine gelen başvurular çerçevesinde TCK m. 220/6 hükmünün yargısal uygulamasının belirli ve öngörülebilir olmadığını, kapsamının çok genişletildiğini, buna karşın ortaya çıkan hukuki sonuçların çok ağır ve orantısız olduğunu tespit etmişlerdir. Bu tespitler yukarıda ifade ettiğimiz eleştirileri de teyit etmektedir.

SONUÇ

TCK m. 220/6'da düzenlenen örgüt üyesi olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme hükmünü ele alan bu çalışmada, failin dayanak suçun yanında ayrıca örgüt üyeliğinden cezalandırılabilmesi için gereken şartlar ve bu hükme yönelik eleştiriler incelenmiştir.

TCK m. 220/6 hükmünün uygulanabilmesi için öncelikle silahlı bir örgütün varlığı ve kişinin üyesi olmadığı bu örgüt adına bir suç işlemesi gerekmektedir. Bu kapsamda özellikle örgüt üyeliğinin ne anlama geldiği önem taşımaktadır. Bu nedenle örgüt üyeliği kavramı doktrin ve Yargıtay içtihatları çerçevesinde incelenerek tartışmalı alanlar ele alınmıştır. TCK m. 220/6 hükmünde sonradan getirilen örgüt üyeliği cezasında yarıya kadar indirim imkânı ve sadece silahlı örgütlere uygulanma şartı, örgüt üyeliği kavramının niteliği ve sınırlarını çok daha önemli hale getirmiştir. Bunun yanında; örgüt adına işlenen suçların kapsamı, dayanak suç hakkında hükmün açıklanmasının geriye bırakılması kararı verilmesi halinde örgüt üyeliğinden ceza verilip verilemeyeceği, dayanak suçun örgütün bilgisi ve talebi doğrultusunda işlenmesinin gerekip gerekmediği gibi konular önemli tartışmaları içermektedir. Bu tartışmaların her biri ayrı ayrı incelenmekle beraber TCK m. 220/6 hükmünün ceza sorumluluğunu genişleten istisnai bir hüküm olma özelliği göz önüne alınarak bir

sonuca varılması gerektiği kanaatindeyiz. Bu nedenle TCK m. 220/6 hükmünün uygulama alanını genişleten bir yorumdan kaçınılması ve zaten ağır sonuçlar doğuran bu hükmün uygulama alanının mümkün olduğu kadar daraltılması gerekmektedir.

Bu çalışmada ayrıca ceza sorumluluğunun şahsiliği ve oranlılık ilkesi çerçevesinde TCK m. 220/6 hükmüne yöneltilen eleştiriler ele alınmıştır. Bu eleştiriler doğrultusunda TCK m. 220/6 hükmünün her iki ilkeye de aykırı olduğu bizim de katıldığımız genel bir kabul olarak ortaya çıkmaktadır. Nitekim kanun koyucunun 5237 s. TCK, 3713 s. TMK ve 2911 s. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nda yaptığı ve TCK m. 220/6'nın uygulanma alanını ve ceza miktarını azaltma yönündeki düzenlemeler bu eleştirilerin haklılığını teyit etmektedir. Fakat yapılan düzeltmeler yeterli olmadığı gibi TCK m. 220/6 hükmü belirtilen temel ceza hukuku ilkelerine aykırılık taşımaya devam etmektedir.

Son olarak yer verdiğimiz AİHM ve AYM'nin TCK m. 220/6 hükmü ile ilgili yaptıkları tespit ve eleştiriler bu hüküm ile ilgili mevzuat ve uygulama sorunlarının ne kadar ciddi olduğunu göstermektedir.

Bütün bu hususları birlikte değerlendirdiğimizde; TCK m. 220/6 hükmünün ceza hukukunun temel ilkeleriyle çeliştiği, ağır ve ölçüsüz sonuçlar ortaya çıkardığı ve yapılan yasal düzenlemelerin bu sonuçları ortadan kaldırmaktan uzak olduğu sonucuna varmış bulunmaktayız. Suç örgütleri ile daha etkin mücadele ve caydırıcılık gibi kaygılar da göz önüne alarak TCK m. 220/6 hükmünün kaldırılması ve yerine makul ve alternatif çözümlerine getirilmesi gerekmektedir. Doktrinde yapılan öneriler doğrultusunda, TCK m. 220/6 hükmünün tamamen kaldırılması ve bu hüküm yerine belirli suçlarda suçun örgüt adına işlenmesinin nitelikli hal olarak kabul edilmesi, ceza hukuku ve suç politikası açısından en makul ve doğru yol olarak görülmektedir.

KAYNAKÇA

Avcı, Mustafa, "Yeni Yasal Düzenlemelere Göre Örgütlü Suç Kavramı", Hukuk ve Adalet, Eleştirel Hukuk Dergisi, Cilt: 5, Sayı: 5, 2005, s. 348-374.

Bodur, Nurullah/Özkul, Eshat, Terör Örgütü ve Terör Suçları, Ankara, 2022.

Boz, Burak, "Türk Ceza Hukukunda Terör Örgütü ve Terör Örgütüne Üye Olma Suçu", Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 1, 2020, s. 131-186.

Donay, Süheyl, Türk Ceza Kanunu Şerhi, İstanbul, Beta Yayınevi, 2007.

Dursun, İsmail, Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu (TCK m. 220) (Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), 2008.

Eren, Ceren Sedef, İfade Özgürlüğü Bağlamında Terör Örgütü Üyeliği Suçu, Ankara, 2020.

Ersan, Aykut, "Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu (TCK m. 220)", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt: 71, Sayı: 1, 2013, s. 381-407.

Evik, Vesile Sonay, "Silahlı Örgütlenme Suçu", Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Sayı: 1, 2006, s. 101-133.

Evik, Vesile Sonay, "Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi , Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan, Cilt: 19, Sayı: 2, 2013, s. 667-697.

Fischer, Thomas, Strafgesetzbuch und Nebengesetze, Münschen, Verlag C. H. Beck, 2015.

Hafızoğulları, Zeki/Muharrem, Özen, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Topluma Karşı Suçlar, 3. Baskı, Ankara, 2017.

İnce, Kadri, "Türk Ceza Hukuku'nda Örgütlü Suçluluk ve Silahlı Terör Örgütü", Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 15, Sayı: 1, 2020, s. 241-270.

Kavlak, Cihan, Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu, 3. Baskı, Ankara, 2017.

Malkoç, İsmail, Açıklamalı Türk Ceza Kanunu (Madde 150-241), 3. Cilt, Ankara, 2013.

Osmanoğlu, Bilal/Kıdıl, Fahrettin, "Türk Ceza Hukukunda Terör Örgütü ve Terör Suçu Kavramları Üzerine Bir İnceleme", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 21, Sayı: 2, 2019, s. 1141-1177.

Özbek, Veli Özer/Doğan, Koray/Bacaksız, Pınar, Türk Ceza Hukuku - Genel Hükümler, 12. Baskı, Ankara, 2021.

Özgenç, İzzet, Suç Örgütleri, 14. Baskı, Ankara, 2022.

Özgenç, İzzet, "Terörizmin ve Terör Örgütünün Propagandası Suçu ve Ceza Hukuku Sorumluluğu, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 25, Sayı: 2, 2021, s. 373-431.

Parlar, Ali/Hatipoğlu, Muzaffer, Türk Ceza Kanunu Yorumu, Cilt 3, 2. Baskı, Ankara, 2008.

Sarıtaş, Erkan, Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçları (TCK m. 220 - 221), İstanbul, 2018.

Soyaslan, Doğan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, 11. Baskı, Ankara, 2016.

Şen, Ersan/Eryıldız, H. Sefa, Suç Örgütü, Ankara, 2022.

TDK, "Güncel Türkçe Sözlük", <https://sozluk.gov.tr/> (Son Erişim tarihi: 4.9.2022).

Tezcan, Durmuş/Erdem, Mustafa Ruhan/Önok, R. Murat, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, 19. Baskı, Ankara, 2021.

Tozman, Önder, Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu, Ankara, 2015.

Tulay, M. Emre, "Örgüt Üyesi Olmamakla Birlikte Örgüt Adına Suç İşlemek (TCK m. 220/6)", Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: Sayı: 26,, 2018, s. 1-9.

Tulay, Muhammed Emre, Kriminelle Vereinigungen im Deutschen Strafrecht im Vergleich zum Türkischen Strafrecht unter Besonderer Berücksichtigung der Beteiligungsdogmatik, Felix-Verlag, 2017.

Turabi, Selami, Terör Örgütü ve Terör Suçları, Ankara, 2018.

Turinay, Faruk Yasin, Ceza Hukukunda Terör Amaçlı Örgütlenme Suçu, Ankara, 2019.

Yenidünya, Caner/İçer, Zafer, Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma (TCK m. 220/6), İstanbul, 2014.

Yurtcan, Erdener, Yargıtay Kararları Işığında Kamu Barışına Karşı Suçlar, Ankara, 2016.

Zafer, Hamide, "Terörün Tanımı ve Yapısal Özellikleri", Hukuk ve Adalet, Eleştirel Hukuk Dergisi, Cilt: 4, Sayı: 10, 2007, s. 21-33.

Zengin, Mehmet, Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçlarının Normatif ve Olgusal Temelleri, Ankara, 2021.